LAISVĖS KOVŲ ARCHYVAS

I TOMAS, 1991 M.

GERBIAMAS SKAITYTOJAU,

Jūsų rankose mokslinis-publicistinis leidinys „Laisvės kovų archyvas". Anot S. Šalkauskio, patriotizmas įsako matyti visą tiesą, liečiančią savo tautos praeitį. Šio leidinio problematika — tautinio Pasipriešinimo istorija. „Laisvės kovų archyvas" atspindės Lietuvos istoriją Nepriklausomybės praradimo metais, istorinių įvykių ir juose veikusių jėgų įvairovę.

Pagrindinė šio leidinio tema bus pokario Rezistencija, tačiau daug vietos skirsime ir pirmajai antibolševikinei bei antinacinei rezistencijoms, o taip pat disidentiniam ir moraliniam sąjūdžiams, kilusiems palaužus ginkluotą partizanų kovą.

Šiuos iki šiol mažai žinomus Lietuvos istorijos puslapius nušviesime remdamiesi liudininkų prisiminimais ir mums prieinamais archyviniais dokumentais.

Tikimės, kad leidinys bus populiarus, įdomus plačiam skaitytojų ratui. Pradėdami šį darbą, laukiame buvusių laisvės kovotojų, partizanų, disidentų, istorikų ir visų besidominčių šia tematika, paramos.

REDAKCINĖ KOLEGIJA

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGA.
ISTORIJOS SEKCIJA.

LAISVĖS KOVŲ ARCHYVAS

I TOMAS

KAUNAS, 1991

947.45.083

UDK 947.45(084)
LA-148

Redakcinė kolegija:

Balys GAJAUSKAS, Valentinas GYLYS, Marija GRAŽULIENĖ, Irena JANAVIČIENĖ, Česlovas KIŠONAS, Antanas LUKŠA, Regimantas ŽILYS.

Klaipėdos m. CB
Sk. i toją apter-
navimo skyrius

1 – C 13766 sk

© Laisvės kovų archyvas, 1991

TAURO APYGARDOS ŠTABO DOKUMENTAI

Pratarmė

Suvalkijoje pirmieji partizanų būriai pradėjo veikti 1944 m. vasarą. Iš nedidelių grupelių greitai susidarė kovotojų junginiai, pajėgūs pasipriešinti kariuomenės ir saugumo daliniams.

Marijampolės apskrityje Palių pelkėse ir miškuose įsitvirtinusiems partizanų junginiams vadovavo Lietuvos kariuomenės majoras S. Staniškis-„Antanaitis", „Viltis", „Litas". Prienų apylinkėse veikė vadinamas Prienų būrys, vadovaujamas leit. Kuzmicko-„Briedžio". 1945 m. gegužės mėn. 25 d. šis būrys buvo performuotas į Geležinio Vilko pulko 8-tą kuopą. Kazlų Rūdos miškuose veikė keli partizanų būriai, vadovaujami B. Abramavičiaus-„Spyglio". Marijampolės—Kalvarijos apylinkėse partizanams vadovavo Vytas Gavėnas-„Vampyras".

Plečiantis ginkluotai kovai, iškilo būtinybė derinti atskirų grupių veikimą. Partizanų dalinių centralizaciją skatino kovotojų ir vadų siekis susiburti į Lietuvos kariuomenės pavyzdžiu besitvarkančią karinę organizaciją, įgyvendinančią visos tautos apsisprendimą kovoti dėl laisvės ir Nepriklausomybės.

Sugretinus publikuojamus Tauro apygardos ir Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (LIK) dokumentus, atsiskleidžia glaudus ryšys tarp ginkluotų

Tauro apygardos partizanai: Jonas Stačiokas-Kovas, Klemensas Stačiokas-Klemensas

Tauro apygardos partizanai:
Daugirdas, Aleksandras Grybinas-Faustas — Tauro apygardos vadas

partizanų ir pasyvaus pasipriešinimo grupių, kurios vienijo įtakingesnius inteligentijos atstovus, sugebančius numatyti bendras Pasipriešinimo gaires, atsižvelgiant į tarptautinę padėtį. Šios grupės siekė išreikšti politinio atstovavimo tautai principą.

Partizanų junginiai 1944—45 m. kūrėsi visoje Lietuvoje, tačiau šiuo metu daugiausiai duomenų bei archyvinės medžiagos yra apie Tauro apygardos kūrimąsi ir veiklą. Daug vertingos medžiagos pateikia savo prisiminimuose kun. A. Ylius — vienas pagrindinių Tauro apygardos steigėjų ir J. Lukša knygoje „Partizanai". Išlikę dokumentai iš dalies atspindi Tauro apygardos kūrimąsi ir veiklą, o taip pat pastangas sukurti visos Lietuvos partizanus vienijančią aukščiausią vadovybę. Kaip matyti iš 1945 m. liepos 19 d. posėdžio protokolo, apygardos steigimo iniciatoriai buvo Marijampolės apyl. partizanų vadas V. Gavėnas-„Vampyras", kun. A. Ylius-„Vilkas", J. Pileckis-„Brokas", A. Ratkelis-„Oželis", kpt. L. Taunys-„Kovas", kuris ir buvo išrinktas pirmuoju Tauro apygardos vadu. Nutarus sutelkti Suvalkijos partizanus, 1945 m. vasarą buvo sudaryta laikina vadovybė, parengtas laikinasis statutas, užmegzti ryšiai su partizanų daliniais. Tauro apygardos steigiamasis suvažiavimas įvyko 1945 m. rugpjūčio 15 d. Skardupiuose, kun. A. Yliaus klebonijoje. Suvažiavimo metu buvo sudaryta apygardos vadovybė ir nutarta, kad apygardai priklausys Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių ir Lazdijų apskritys, o taip pat Alytaus ir Kauno apskričių dalys, esančios kairiąjame Nemuno krante. Apygardos ribose veikiantys partizanų daliniai buvo suskirstyti į penkias rinktines: Stirnos (vėliau Žalgirio), Geležinio Vilko, Vytauto, Perkūno (vėliau Gedimino) ir Vytenio (veikė Marijampolės mieste).

Vos įsikūrus Tauro apygardai, 1945 m. rudenį prasidėjo masiniai areštai. Buvo suimti apygardos vadas L. Taunys, plk. Butkevičius, kun. A. Ylius, Radzevičius, Pileckis ir kt.— viso 17 žmonių.

Paaiškėjo, kad apygardos štabo viršininkas J. Bacevičius — „Baltrušaitis", „Vygandas" buvo užverbuotas NKVD. Nuo 1945 m. spalio 22 d. „Vygandui" buvo atimtas partizano vardas ir teisės. J. Bacevičiaus išdavimo pasekoje žuvo Stirnos rinktinės vadas „Spyglys". J. Bacevičius buvo suimtas ir laikomas Marijampolės kalėjime atskiroje kameroje, iš kur siuntinėjo raštus rinktinių štabams, pasirašydamas štabo viršininko vardu.

Atskirą dokumentų grupę sudaro šeši Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto protokolai, kuriuose atsiskleidžia šios organizacijos gyvenimas nuo įsikūrimo iki narių arešto.

Įkūrus Tauro apygardą, dalis jos steigėjų nutarė organizuoti Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą (toliau LIK), kuris turėjo tęsti Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK) darbą ir suvienyti visos Lietuvos pogrindį.

1945 m. rugsėjo 16 d. Skardupių klebonijoje įvyko steigiamasis LIK posėdis, kuriame dalyvavo L. Butkevičius, L. Taunys, A. Ylius, V. Bacevičius, J. Pileckis. LIK-o nariai buvo numatę 1945 m. lapkričio 11 d. Kaune, Marijonų vienuolyno požemiuose surengti visuotinį suvažiavimą, kuris Lietuvos žmonių vardu turėjo pasiųsti memorandumą Paryžiuje posėdžiaujantiems kelių didžiųjų valstybių ministrams, skelbiantį, kad Lietuva nepripažįsta okupacijos, jai priešinsis ir sieks susigrąžinti Nepri-

klausomybę. Suvažiavimo priimtus dokumentus turėjo nuvežti įgalioti delegatai. Svarstyta netgi galimybė pagrobti lėktuvą ir juo nugabenti dokumentus į Vakarus. Suvažiavimas neįvyko, nes dauguma LIK-o narių buvo suimti. Juos areštavus, nutrūko ir organizacijos veikla.

Tikimės, kad ši publikacija padės atkurti pogrindžio veiklos vaizdą pirmaisiais pokario metais, bus naudinga istorikams ir visiems, besidomintiems Pasipriešinimo judėjimu Lietuvoje.

Redakcinė kolegija

PROTOKOLAI

Nr. 1

Tauro partizanų steigiamojo ap. Štabo posėdžio, įvykusio 1945 mt. liepos 19 dieną Skardupių klebonijoje

Protokolas Nr. 1

Dalyvaujant partizanams-kūrėjams 1) Vyt. Gavėnui-Vampyrui 2) Alb. Ratkelis-Oželis 3) Kun. Ant. Ilius-Vilkas 4) Kap. Levonas Taunys-Kovas ir 5) Jonas Pileckis-Brokas

Svarstyta: 1) Veikiančių partizanų būrių savitarpinio bendradarbiavimo reikalu, dėl tampresnių ryšių sudarymo ir geresnio organizuotumo.
2) Spaudos platinimo reikalas
3) Partizanų štabo steigimo reikalas
4) Kiti reikalai

Nutarta: 1) Stengtis kaip nors susirišti su vyr. partizanų štabu, gauti iš jo informacijos ir partizanams leidžiamus įsakymus.
2) Gautą spaudą kiek galima perspausdinti didesniais kiekiais ir platinti visuomenėje. Be to, kiek galima ir gyvu žodžiu informuoti visuomenę apie esamą padėtį.
3) Sklandesniam darbui tarp veikiančių būrių tęsti ir naujoms partizanų jėgoms telkti, įsteigtas Tauro apygardos partizanų Štabas šios sudėties: 1) Štabo V-kas Kap. Leonas Taunys-Kovas 2) Komplektavimo ir ginklavimo skyr. V-kas J. Pileckis-Brokas 3) Propagandos skyriaus V-kas Alb. Ratkelis 4) Baudžiamojo skyriaus v-kas Vyt. Gavėnas-Vampyras ir 5) sanitarijos v-kas Kun. Ant. Ilius-Vilkas, kuris eina ir kapeliono pareigas.
Darbo programai sustatyti nutarta susirinkti š/m liepos mėn. 23 dieną Skardupių klebonijoje.
4) Kiek galima plačiau ir aktyviau imtis organizuoti visus patikimus, tikrus lietuvius, telkti juos po partizanų vėliava.

Skleisti spaudą per ryšininkus į tolimesnius kampus, kad neliktų mūsų apygardoje žmonių, kurių nepasiektų informacijos apie esamą padėtį.

Posėdis baigėsi. Tęsėsi 4 valandas.

Štabo V-kas (parašas)
(4 parašai)

Nr. 2

„Tauro" partizanų apygardos Štabo posėdžio
įvykusio 1945 metų liepos 23—24 d. d. Skardupių klebonijoje

Protokolas Nr. 2

Dalyvauja apygardos Štabo pareigūnai pilname sąstate. Posėdžiui vadovauja Štabo Viršininkas Kap. Taunys-Kovas patiekdamas sekančią darbotvarkę:

1) Partizanų Štabo darbo programos nustatymas bei darbo planų išdirbimas.
2) Aktualiausi šių dienų klausimai.

1) Po ilgų svarstymų ir diskusijų priimta prie šio pridėtoji partizanų štabo darbo programa (šios programos nerasta — red. pastaba).

2) a) Baudžiamojo būrio-žvalgybos Viršininkas Vampyras informuoja štabą apie veikiančius apylinkėje parsidavėlius ir jų darbus, kaip labai žalingus ir pavojingus mūsų tautai ir pavieniams lieviams.

Išklausius šio pranešimo nutarta pavesti baudžiamojo būrio vadui Vampyrui su savo būriu išdirbti atitinkamą planą ir imtis reikiamų priemonių padaryti juos nepavojingais ir nekenksmingais.

b) Spaudos klausymas. Štabo gautą Savanorių-Kūrėjų organą „Laisvės Žvalgas" Nr. 1 nutarta perspausdinti padauginant jį iki 100 egzempliorių ir išplatinti po tolimiausius mūsų apygardos užkampius. Propagados skyriaus Viršininko žinioje spausdinimo priemonės yra šios: rašomoji mašinėlė, sukamas rotatorius ir papr. rotatorius ir šiek tiek popierio.

Nutarta pastatyti radijo imtuvą. Vieta Skardupių klebonija, pastatyti kiek galima greitesniu laiku.

d) Ginklavimo klausymas. Kiek galima stengtis rinkti iš apylinkės gyventojų turimus ginklus ir karišką amuniciją, stengtis, kad esami ir naujai suverbuoti vienetai būtų nors pakenčiamai apginkluoti.

Naujus narius — partizanus verbuojame visi ir įpareigojame skyrininkus greitesniu tempu panaudojant visas atsargumo priemones rinkti ir verbuoti visus tikruosius lietuvius.

e) Baudžiamasis skyrius. Nutarta sudaryti baudžiamąjį skyrių iš nuolatinių 5 žmonių laikant jį slaptosios tarnybos skyriumi ap-

gyvendinti jį įvairiose vietose. Vyrus parinkti pačius geriausius ir visiškai prityrusius.

Sekantis posėdis numatytas liepos 29 dieną Skardupiuose.

Štabo V-kas (parašas)
(4 parašai)

Nr. 3

Apygardos štabo organizacinė schema (žr. faksmilę)

ApV — apygardos vadas
PolSkVk — politinio skyriaus viršininkas
InfskVk — informacinio skyriaus viršininkas
PropskVk — propagandos skyriaus virkas
ApŠtVk — apygardos štabo viršininkas
Adj — adjutantas
RikskVk — rikiuotės skyriaus viršininkas
KomplSkVk — komplektavimo skyriaus viršininkas
OrgnSkVk — organizacinio skyriaus viršininkas
MobskVk — mobilizacinio skyriaus viršininkas
ŽvSk — žvalgybos skyrius
Žv — žvalgyba
KontrŽv — kontržvalgyba
ŪkskVk — ūkio skyriaus viršininkas
SanSKVk — sanitarilos skyriaus viršininkas
GinklSkVk — ginkluotės skyriaus viršininkas
IntSkVk — intendantūros skyriaus viršininkas
Gyd — gydytojas
Kapel — kapelionas (šifro paaiškinimas — red. pastaba).

Nr. 4
Protokolas

1945 m. Lapkričio mėn. 28 dieną L. P. A Apygardos Vadas Kazimieraitis ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai X ir Y padarė tarptautinių ir vidaus politinių veiksnių analizę. Analizės išdavoje prieita prie sekančių išvadų:

1) Lietuvos Išlaisvinimo iš bolševikinės vergijos organizacija turi savo viršūnėje Vyriausiąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, kuris šiuo metu tebeveikia nors ir už Lietuvos ribų, tačiau su Lietuvos pasiuntinybėmis de fakto atstovauja ir gina Lietuvos reikalus Suvienytųjų Nacijų tarpe.
2) Lietuvos Išlaisvinimo Organizacijai politinei vadovauja Lietuvos Išlaisvinimo Taryba, sudaryta iš svarbesniųjų politinių grupių ar partijų atstovų, dalyvaujančių Vyr. Išlaisvinimo Komitete ir stipriausių karinių organizacijų atstovų.

   Vienas karinių organizacijų atstovų Lietuvos Išlaisvinimo Tarybos tvirtinamas Vyriausiuoju partizanų Vadu ar net išrenkamas Lietuvos Išlaisvinimo Tarybos pirmininku.
3) Praktiškąjį Lietuvos Išlaisvinimo organizavimą ir vadovavimą vykdo Vyriausiasis Partizanų Štabas per atitinkamus savo skyrius ir Apygardų Štabus.

Dlaczego Stalin
organizacje

4) Apygardų Vadai skiria apskričių komendantus, apskričių partizanų vadus, apskričių viršininkus ir policijos vadus ir per juos parengia visą kraštą mobilizacijai.

Apygardų štabai paruošia išsivadavimo operacijų ir Lietuvos sienų apsaugos planus.

5) Lietuvos partizanai, nuvertę bolševikinę santvarką, užima saugoti ir ginti Lietuvos sienas faktinai aiškiose kalbiniai etnografinėse sienose. Rytinės Lietuvos sienos, praktiniais sumetimais, užimamos tokios, kaip jos nustatytos Lietuvos ir Gudijos tarybinių vyriausybių. Pietų Vakarų sienos turėtų būti užimamos tokios, kaip tai nustatyta Potsdamo konferencijoje, padalinant Rytprūsius tarp Lenkijos ir Sovietų S-gos.

Nurodytas sienas užimti ir ginti turi būti gautas Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto sutikimas.

Lietuvos Gudijos sienų, nustatytų 1920 m. Maskvos taikos sutartimi užėmimo klausymas paliekamas išspręsti diplomatiniu keliu.

6) Kazimieraitis turi daryti pastangų susirišti su L.L.A. Vyriausiuoju Vadu ir „Tauro" Apygardos Vadu, kad būtų paskubintas autoritetingo ir darbingo Vyriausiojo Partizanų Štabo sudarymas.

7) Konstatuota trūkumas aukštesniųjų karininkų, sugebančių dirbti Štabų organizacinį ir vadovaujantį darbą ir sutarta, kad ponai X ir Y padės pastangų, kad galėtų iš užsienio grįžti būtiniausiai reikalingi aukštesni karininkai.

8) Kazimieraitis pasižadėjo nurodyti eilę vietų, tinkamų oro desantams.

9) Sutarta kad ponai X ir Y šiuo pasitarimu prieitas išvadas praneš užsienio Lietuvių Vadovaujamiems sluoksniams, o Kazimieraitis, per jam nurodytą asmenį, painformuos Lietuvos politinius ir partizanų vadovaujamus asmenis.

Nuorašas atitinka originalą:

Pasirašė KAZIMIERAITIS

Nr. 5

Lietuvos Partizanų „TAURO" APYGARDOS Vadų ir A APYGAROS Vadų posėdžio,
įvykusio 1946 m. Balandžio mėn. 9 d.

Protokolas Nr. 1

Posėdyje dalyvavo: „TAURO APYGARDOS Vadas Mykolas-Jonas, A Apygardos Vadas Kazmieraitis, Antanaitis, Auksutis, Grambolis, Mindaugas, Vanagas ir Daktaras.

Posėdį atidarė A Apygardos Vadas Kazimieraitis apibūdindamas dabartinę Pietų Lietuvos Partizanų organizacinę schemą ir pranešdamas apie „TAURO" Apygardos vadovybės siūlymą sudaryti aukštesnįjį Partizanų Štabą.

Pasidalinus nuomonėms, prieita išvados, kad šios abi Apygardos turi sudaryti Aukštesnįjį Partizanų Štabą, kuriam priklausytų „TAURO" ir A Apygardos. Be to vienbalsiai priimta į tas Apygardas įjungti atskirą Dzūkų rinktinę.

Būsimojo Štabo uždaviniai pradžioje nustatyti šie:

Parengti turimai erdvei operatyvinį ir mobilizacinį planus.

Stengtis susirišti su visos Lietuvos esamais Štabais, iš regionalinio štabo stengtis sudaryti Vyr. Lietuvos Partizanų Štabą.

Sudarytą štabą nutarta pavadinti Pietų Lietuvos Partizanų Štabu.

Pietų Lietuvos Partizanų Štabą sudaro:

Vadas,

Vado pavaduotojas,

I operat. skyriaus viršininkas,

II inform. skyriaus viršininkas,

III mobiliz. skyriaus viršininkas.

Pareigomis pasiskirstyta taip:

Vadas — Kazimieraitis.

Vado pavaduotojas — Mykolas-Jonas,

I skyriaus viršininkas — Antanaitis,

II skyriaus viršininkas — l. eiti par. Daktaras

III skyriaus viršininkas — Ąžuolas.

Posėdžio dalyviai įpareigojo Mykolą-Joną apie šiame posėdyje priimtus nutarimus pranešti Dzūkų Rinktinės Vadui Ąžuoliui ir su juo susitarti dėl Dzūkų Rinktinės įjungimo į „TAURO" ir A Apygardas.

Be to nutarta 1946 m. Balandžio mėn. 16 d. sušaukti pirmąjį Pietų Lietuvos Partizanų Štabo posėdį, kuriame tuojau pat būtų svarstyta partizanų organizacija ir tolimesnė veikla.

Šis protokolas surašytas dviejuose egzemplioriuose.

Nuorašas atitinka originalą:

Parašai:

MYKOLAS-JONAS
TAURO APYGARDOS VADAS

KAZIMIERAITIS
A APYGAROS VADAS

Dalyviai: Antanaitis
Mindaugas
Auksutis
Daktaras
Grambolis
Vanagas.

Nr. 6

Lietuvos Laisvės Kovotojų „TAURO" Apygardos Rinktinių VADŲ Suvažiavimo
įvykusio 1946 metų gegužės mėn. 3 d. Skaisčiūnų kaime
(Apygardos Štabo Būstinėje)

Protokolas

Suvažiavime dalyvauja: Apygardos Vadas MYKOLAS-JONAS, jo pavaduotojas AUKSUTIS, Adjutantas ŠARŪNAS, Kapelionas KRIVAITIS, LAISVĖS ŽVALGO Redaktorius ŽVEJYS, ir Rinktinių Vadai: Vytauto Rinktinės Vadas VAMPYRAS, Geležinio Vilko Rinktinės Vadas ŽIEDAS, Žalgirio Rinktinės Vadas ŠARŪNAS, Gedemino Rinktinę atstovauja Apygardos Vado Pavaduotojas ir Rinktinės Vadas AUKSUTIS. Kaip svečias dalyvauja Apygardos Štabo ryšininkas RADVILA.

Suvažiavimas pradedamas 9 valandą ryto pamaldomis už žuvusius Laisvės Kovotojus, kurias atlaiko Apygardos kapelionas KRIVAITIS.

10,30 val. Pradedamas POSĖDIS TAUTOS HIMNU. Posėdį atidaro Apygardos Vado Pavaduotojas pateikdamas jam sekančią darbotvarkę. Posėdyje sekretoriauja Štabo Adjutantas.

1) Posėdžio atidarymas (kas jau yra atlikta).
2) Apygardos Vado Žodis.
3) Trumpa Apygardos darbuotės apžvalga.
4) Rinktinių Vadų pranešimai iš vietų.
5) Apygardos Vado pranešimas iš 3-jų Apygardų Vadų suvažiavimo.
6) Bėgamieji reikalai Apygardoje
   a) Apygardos ribų klausymas.
   b) Gedimino Rinktinės klausymas.
   c) Rinktinių ribų peržiūrėjimas.
   d) Nuolatinio ir pastovaus ryšio tarp Rinktinių nust.
   e) Paskaitos Rinktinėse ir jų konspektų paruošimas.
   g) Laipsnių ir ženklų Vadovybei nustatymas ir įvedimas.
   k) Pasižymėjusių kovose Kovotojų atsižymėjimo ženklais apdovanojimo klausymas.
   l) Ginklų vajaus klausymas.
   m) Dalinių iš Rinktinės į Rinktinę perkėlimo klausym.
   n) Pasyviųjų kovotojų organizavimas.
   o) Apynio ir panašių kovotojų bei grupių klausymas.
   p) Kovotojams pažymėjimų išdavimo klausymas.
   r) Rinktinių vėlevų įsigijimo klausymas.
7) Tarp bažnyčios vadovybės ir kovotojų susidariusiųjų nesusipratimų išsiaiškinimo reikalas.
8) Tremtinių, kalinių ir nukentėjusių kovotojų ir jų šeimų globos komiteto sudarymo klausymas.
9) Laisvės Kovotojų organizacijos pokariniams laikams įkūrimo klausymas.
10) Klausymai ir sumanymai.

11) Posėdžio uždarymas Himnas.

Darbotvarkės papildomi klausymai, kurie įrašomi darbų eilėje:

1c) Kadrų klausymas.

1d) Spaudos klausymas.

II. Apygardos Vadas sveikina visus pareigūnus atvykusius į Vadų suvažiavimą ir dėkoja Apygardos štabo pareigūnams ir Vietinės Rinktinės Vadui V a m p y r u i už parodytą iniciatyvą, šaukiant suvažiavimą ir paruošiant programą.

III. Apygardos darbuotės apžvalgą daro Apygardos Adjutantas Š a r ū n a s. Nušviesdamas Apygardos štabo nuveiktus darbus nuo įkūrimo Apygardos iki šiai dienai, apibudindamas iki šio laiko turėtus nuostolius žmonėmis ir medžiagomis ir trūkumus nuolatinio ir pastovaus susisiekimo su Rinktinių Štabais, dėl blogai organizuoto ryšio ir dėl dažnų NKVD siautėjimų, kurie nutraukdavo visiškai tarp APYGARDOS ŠTABO ir Rinktinių ryšį. Apygardos Adjutantas Š a r ū n a s nusiskundžia kai kuriais Rinktinių Vadais, kad per mažai buvo kreipiama dėmesio į leidžiamus Apygardai įsakymus ir terminuotus raštus, jis kviečia Rinktinių Vadus ateityje palaikyti tampresnį ryšį su APYGAROS ŠTABU ir atidžiau sekti įsakymus bei APYGARDOS išleistas instrukcijas, o ypatingai terminuotus raštus kas palengvins darbą Apygardos Štabui ir visai organizacijai.

IV. RINIKTNIŲ VADŲ Pranešimai:

Apie GEDEMINO Rinktinės darbuotę ir jos stovį pranešimą daro Rinktinės Vadas A u k s u t i s. Jis pažymi, kad jo Rinktinėje partizaninė veikla prasidėjo 1944 metais Lapkričio mėn. Tuomet partizanai veikė atskiromis grupėmis, kurių buvo suorganizuota trys didesnės grupės. Nors Rinktinė dar nebuvo suorganizuota, bet Vadas A u k s u t i s jau ir tuomet turėjo su visomis grupėmis ryšį. Rinktinė įsteigta pirmajame Apygardos Vadų suvažiavimui įvykus 1945 m. Rugpjūčio mėn. 15 d. Rinktinė padalyta į keturias Kuopas, Kuopos į Būrius. Kuopose žmonių skaičius nevienodas, nuo 40—120 žmonių. Visoje Rinktinėje buvo apie 400 žmonių. Dabar Rinktinėje yra trys Kuopos, kuriose šiuo metu veikia 90 aktyvių kovotojų. Žmonių skaičiaus sumažėjimo priežastis tame, kad daug yra žuvusių, daug suimtų ir šiaip pasitraukusių iš partizaninės veiklos žmonių. Pasyviųjų šiuo metu yra pramatyta apie 200 asmenų, bet jie apie tai neinformuoti ir neprisiegdinti. Taip jų apsiginklavimo stovis nėra žinomas. Jie aprūpinami partizanine spauda, bet kitokiomis pareigomis jie neimami ir į kitokį darbą neįtraukiami.

Žymesnių kautynių Rinktinėje buvo apie 6. Žuvusiųjų iki šio laiko yra apie 120 žmonių. Suimtųjų, legalizavusiųjų ir nesilegalizavusiųjų Kovotojų apie 180 žmonių.

Didžiausi nuostoliai žmonėmis buvo KALNIŠKĖS mūšio metu, kur L a k ū n o Kuopa susidedanti iš 120 žmonių beveik visa sunaikinta.

Priešo nuostoliai. KALNIŠKES miške žuvo apie 400 ankavedistų. Kitose Rinktinės vietose NKVD-istų sunaikinta apie 100 žmonių. Vietinio aktyvo ir stribų sunaikinta apie 400 žmonių.

Gyvenimo ir išsilaikymo būdas ir sąlygos. I-ji Kuopa beveik visa laikosi miškuose, kur įsirengus bunkerius, sąlygos yra labai sunkios, nes

miškai labai maži ir reti. 2-ji Kuopa kuri gyvena prie Demarklinės jie įsirengia bunkerius laukuose, ar negyvenamuose ūkiuose bei pastatų griuvėsiuose. Padėtis yra tuo bloga, kad labai dažnai po operacijų priešas persekioja su šunimis, bet naudojant tam tikras priemones, kaip terpentinas, žibalas ir kita, nuo šunų apsisaugojama ir iki šio laiko iš tos Kuopos dar nėra suimtas nei vienas kovotojas.

Gyvenimas bei aprūpinimas maistu ir drabužiais. Partizaninis aktyviųjų kovotojų apsiginklavimas yra labai geras. Be lengvųjų ginklų kiekviename skyriuje yra dar po du lengvu kulkosvaidžius. Rūbais ir maistu apsirūpinama iš vietinių gyventojų.

Spauda. Visą laiką iki Apygardos Štabo kritimo spaudą gavome iš Apygardos, organą „LAISVĖS ŽVALGĄ". Kuomet Apygardos spauda sustojo ėjusi, mes spaudą gaudavome iš Alytaus Apygardos. Ir beveik visą laiką, kad ne iš vienos tai iš kitos Apygardos Kovotojai ir rėmėjai buvo aprūpinami spauda. Savo Rinktinėje spaudos jokios neleidžia.

Moralinis Kovotojų lygis. Reikia pripažinti, kad moralinis lygis yra gana geras ir aukštesnis negu buvo pernai šiuo metu. Plėšikavimų ir kitokių nusikalstamų veiksmų iš kovotojų pusės beveik nepasitaikė. Girtuokliavimas žymiai sumažėjo ir chroniškų alchokolikų beveik nėra. Religijos atžvilgiu beveik visi tikinti ir praktikuojanti. Pamaldumas taip pat nesumažėjęs.

Sanitarijos reikalai. Vaistų ir medikamentų turime pakankamai. Blogiau tik yra su gydymo persijonalu, nes iš daktarų pusės mediciniškos pagelbos visiškai negaunam.

Ištremtieji bei suimtieji. Ištremtųjų į Sibirą rėmėjų yra apie 10—15 šeimų. Suimta pavienių asmenų apie 10 žmonių. Šiuo metu Rinktinės ribose smarkiai siaučia NKVD-istai.

Apie VYTAUTO DIDŽIOJO Rinktinės darbuotę ir jos stovį praneša Rinktinės Vadas V a m p y r a s.

Partizaninė veikla šioje Rinktinėje prasidėjo 1944 m. Rugpiūčio mėn. Jos užuomazgą sudarė trys žmonės. Vėliau susiorganizavo būrys iš 13 asmenų. Rinktinė įsikūrė 1945 m. Rugpiūčio 15 d. Rinktinėje aktyviųjų kovotojų buvo apie 40 žmonių. Čia kaip nemiškingame rajone buvo ypatingas dėmesis kreipiamas į pasyviųjų kovotojų organizavimą ir jų buvo suorganizuota apie 140 žmonių. Bet V y g a n d o išdavimo pasėkoje, pasyviųjų kovotojų būrių vadai daugumoje suimta ir jų būriai pakriko ir po to laiko liko tik aktyvūs kovotojai. Bet šiuo laiku imtasi vėl organizuoti pasyvūs kovotojai, kurių yra suorganizuota apie 70 žmonių. Aktyviųjų yra 40 žmonių. Rinktinė padalyta į 4 Kuopas.

Kautynės su priešu. Kautynių didesnio masto dėl mažo žmonių skaičiaus nebuvo suruošta. Jų buvo keletas tik mažesnio masto.

Mūsų nuostoliai žmonėmis. Visos Rinktinės ribose žuvę yra 7 kovotojai.

Priešo nuostoliai. NKVD-istų (rusų) sunaikinta 2. Bolševikinio aktyvo ir stribų 70—80 žmonių.

Gyvenimo ir išsilaikymo būdas ir sąlygos. Kadangi bent didesnių miškų savo Rinktinės ribose neturim, prisilaikom tik pas gyventojus ir iki

Vygando išdavimo nei vienas kovotojas nebuvo suimtas. Gyvenimo sąlygos blogos.

Gyvenimas bei aprūpinimas maistu ir drabužiais. Apsiginklavimas yra labai geras. Be automatų ir pusautomačių, šautuvų kiekviena grupelė turi po lengvą kulkosvaidį. Šaudmenų didelių atsargų neturima. Maistu ir drabužiais apsirūpinama iš vietinių gyventojų. Ir jau beveik visi kovotojai uniformuoti kariškomis uniformomis.

Spauda. Kadangi Apygardos organas leidžiamas Rinktinės ribose, spauda pilnai aprūpinami gyventojai ir kovotojai.

Moralinis lygis. Kovotojų tarpe buvo keletas neleistinų įsišokimų, kurie greitu laiku bus atiduoti teismui. Kiti kovotojai tvarkingi. Ypatingai po kapeliono apsilankymo Rinktinėje, kovotojų tarpe jaučiamas visiškas pasikeitimas gerojon pusėn.

Sanitarija. Vaistais, medikamentais, asmens tvarsčiais ir net reikalingiausiais chirurginiais įrankiais Rinktinė pilnai aprūpinta. Rinktinėje yra nuolatinės dvi sanitarės, o reikalui esant gaunama ir gydytojo parama.

Ištremtieji ir suimtieji. Šiuo metu ištremtųjų išvežta yra trys šeimos ir suimta apie 15 žmonių. Bendra Rinktinės padėtis šiuo metu yra gana gera nes iš NKVD ir stribų pusės Rinktinėje statomos pasalos tik keturiose vietose ir jo siautimo nėra.

ŽALGIRIO Rinktinės vadas Sarūnas kaip neseniai perėmęs Rinktinę iš Rinktinės darbuotės pranešimo nedaro, kurį prisižada pristatyti raštu Apygardos Štabui artimiausiu laiku. Praneša tik, kad šiuo metu Rinktinėje didelio NKVD-istų siautėjimo nėra. Bet gana dažnai pulkeliais pasirodo NKVD po 15—20 žmonių grupėmis ir statomos pasalos.

Apie „GELEŽINIO VILKO" Rinktinės darbuotę ir jos stovį pranešimą daro Rinktinės Vadas Žiedas.

Šioje Rinktinėje partizaninė veikla prasidėjo 1944 m. Rugpiūčio mėn. Iš karto veikė trys didesnės atskiros partizanų grupės, kuriose buvo apie 400 žmonių. Rinktinė įsisteigė tik 1945 m. Spalio mėn. Šiuo metu Rinktinė suskirstyta į 6 Kuopas. Viso Rinktinėje žmonių yra 200 aktyvių ir 40 pasyvių kovotojų. Didesnio ar mažesnio maštabo kautynių buvo 15.

Nuostoliai žmonėmis. Per įvairias kautynes ir susidūrimus su priešu žuvo 39 kovotojai ir 2 suimti.

Priešo nuostoliai. Bolševikinio aktyvo sunaikinta 40 žmonių. Stribų ir rusų NKVD-istų apie 100 žmonių. Be to sunaikinta gauja plėšikų, susidedanti iš 8 žmonių.

Gyvenimo būdas ir sąlygos. Miškinguose rajonuose gyvenama miškuose stovyklose. Be to miškuose dar turima ir bunkeriai. Kaimuose gyvenama pas gyventojus įrengtuose bunkeriuose. Apsirūpinama maistu ir drabužiais iš vietinių gyventojų. Daugiausia imama iš bolševikuojančio, bolševikams prijaučiančio elemento. Taip pat konfiskuojama iš pieninių ar transportuojamąjį maistą. Stengiamasi kiek galint visus kovotojus uniformuoti.

Ginklavimas. Apginklavimas kovotojų yra labai geras. Rinktinė lengvų kulkosvaidžių turi 45. Automatų, pusautomačių turima pakankamas

kiekis. Kad kovotojų paprasti šautuvai beveik nevartojami. Su šaudmenimis šiek tiek blogiau, nes jų atsargos šiuo metu labai mažos.

Spauda. Iki Rinktinės suorganizavimo buvo leidžiama savo spauda „LIETUVOS PARTIZANAI". Vėliau gauta iš Apygardos „LAISVĖS ŽVALGAS". Tik 1945 m. Lapkričio mėn. Apygardos organui nustojus eiti iki 1946 m. Kovo mėn. neturėjome jokios spaudos. Tik nuo Kovo mėn. pradėjome leisti savo laikraštį „KOVOS KELIU", kurio šiuo metu išleidžiama 800 egz. Be to šiuo metu gaunamas Apygardos organas Laisvės Žvalgas ir Dzūkų Rinktinės organas „UŽ TĖVŲ ŽEMĘ".

Moralinis kovotojų lygis. Negalima pasakyti, kad kovotojai būtų vienodi moraliniu atžvilgiu. Pasitaiko ir žemesnės moralės žmonių, pasitaiko ir girtavimų bei kitokių neleistinų kovotojams veiksmų. Dvasinis stovis yra geras ir gana aukštas. Religine praktika aprūpina ir patarnauja vietos kunigai.

Sanitarija. Rinktinėje nuolat dirba trys gailestingosios seserys. Vaistų, tvarsčių ir kitų medikamentų turima pakankamas kiekis. Daktarų pagalba visuomet gaunama.

Išvežtieji ir suimtieji. Išvežta į Sibirą 12 šeimų. Už spaudos platinimą ir skaitymą nukentėjusių ir suimtų yra gana didelis skaičius.

APYGARDOS VADO MYKOLO-JONO pranešimas

Lankant GEDEMINO Rinktinę, pradėjo Apygardos Vadas,— iš Auksučio sužinojau, kad užnemunės partizanai ieško ryšio su mūsų Apygarda. Nuvykęs į A Apygardą susitikau su jos vadu p. Kazimieraičiu. Tarp kitko paaiškėjo, kad p. Kazimieraitis turi ryšių su diplomatinės tarnybos atstovais X ir Ū, kuriuos jis palydėjo per savo Apygardą į užsienį ir kurie šiuo metu randasi Anglų-Amerikiečių zonoje. Jų paskutinio susitikimo metu iš diplomatinės tarnybos atstovų pusės buvo pageidauta, kad kuo greičiau būtų sudaryta aukštesnės Vadovybės partizanų štabas, ko pasėkoje ir nutarta įsteigti Pietų Lietuvos Partizanų Štabas, kurį sudarys A Apygarda, „TAURO" Apygarda ir Atskiroji DZŪKŲ Rinktinė ir š. m. Balandžio mėn. 9 d. įvykusio pirmojo posėdžio metu ir įsteigtas Pietų Lietuvos Partizanų Štabas, kurio Vado pareigas eina p. Kazimieraitis, Vado pavaduotojas Mykolas-Jonas. Be to, nutarta š. m. Balandžio 16 d. sušaukti pirmąjį P.L.P. Štabo posėdį. Toliau Apygardos Vadas Mykolas-Jonas praneša, kad Pietų Lietuvos Partizanų Štabas susirenka Balandžio 22 dieną posėdžiui. Kurio metu tarp kitko buvo nutarta Dzūkų atskirą Rinktinę įjungti į A Apygardą, Seinų apskr. iš A Apygardos ir įjungti į „TAURO" Apygardą. Be to suvažiavimas priėmė Deklaraciją, kuri nutarta paskelbti visuose Lietuvos Partizanų leidžiamuose laikraščiuose. Po to Apygardos Vadas Mykolas-Jonas kaip P.L.P. Štabo Vado pavaduotojas š. m. Gegužės mėn. 28 d. turėjo susitikimą su Aukštaičių Partizanų įgaliotiniu Ereliu, kur tarp kitko nutarta sudaryti tamprų ryšį tarp abiejų šalių, artimiausiu laiku eiti prie bendros vadovybės sudarymo, bendrai laikytis Partizanų Vadų paskelbtos Deklaracijos atsikuriančios Lietuvos reikalais. Taip pat pavyko sudaryti ryšis

ir su Žemaičiais. Bet besiruošiant kelionei į Žemaičius gauta Apygardos pranešimas apie šaukiamą Rinktinių Vadų suvažiavimą š. m. Birželio mėn. 2 d. Be to gautas pranešimas, kad sulaikyta grįžę iš užsienio du asmenys ir Gegužės mėn. 31 dieną Apygardos Vadas susitinka su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais Andrium ir Alfoncu. Pasitarimo protokolas pridedamas priedu prie šio protokolo (žr. dokumentą Nr. 8 — red. pastaba). Tarp kitko Diplomatinės Tarnybos atstovai pareiškė, kad šiuo metu Amerikos bei Anglijos Vyriausybės yra tinkamai informuotos apie esamą padėtį Lietuvoje. Jie tvirtina, kad Didžiųjų Valstybių Vyriausybės pareiškusios, kad Lietuva savo laiku bus atstatyta Laisva ir Nepriklausoma Valstybe. Be to Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovai pavedė surinkti skubiai pristatyti Užsienin žinias. Atrodo,— pareiškė Apygardos Vadas,— kad mūsų padėtis nėra tokia beviltiška, kokią daugumas gyventojų šiuo metu ją laiko. Peržvelgus visą pasaulinę padėtį aiškiai matome didelį trynimasi, įtemptus santykius tarp Sajungininkų Amerikos-Anglijos ir TSRS. Turėkime vilties, kad artimiausioje ateityje tas įtempimas gali išaukti kibirkštį, kurios pasėkoje kils karas. Tai ir yra mūsų Tautos išbridimo iš šios žiaurios vergijos kelias.

VI. a) **Apygardos ribų klausimas.** Pagal Pietų Lietuvos Partizanų Štabo nutarimą iš š. m. Balandžio mėn. 22 d. numatyta prijungti visas Alytaus apsk. esantis kairiame Nemuno krante išimant iš „TAURO" Apygardos ribų ir dar prijungti prie A Apygardos antrųjų Gudelių ir Balbieriškio valsčius.

Nutarta: prašyti Pietų Lietuvos Partizanų Štabą Apygardų ribas nustatyti apskrities sienose (Alytaus apskrities) Gudelių ir Balbieriškio valsčius palikti „TAURO" Apygardai.

b) **Gedemino Rinktinės klausymas.** Išjungus iš Gedemino Rinktinės Alytaus apskrities dalis esanti kairiajame Nemuno krante.

Nutarta: Gedemino Rinktinės teritorijos plotą sumažinti paliekant jį Lazdijų apskrities sienose, anksčiau priklausančius Gedemino Rinktinei Kalvarijos ir Liudvinavo valsčius priskirti Vytauto Rinktinei su toje teritorijoje veikiančiais Laisvės Kovotojų daliniais ir visu apginklavimu. Prašyti Pietų Lietuvos Partizanų Štabą šiuo metu veikiantį Lazdijų apskrities ribose partizanų dalinį vadovaujamąjį Mindaugo, palikti toje teritorijoje, įjungiant į Gedemino Rinktinės sudėtį. Ir grupės Vadą Mindaugą paskirti Gedemino Rinktinės Vadu. Gedemino Rinktinės Vadas Auksutis perkeltas darbui į Apygardos Štabą, Apygardos Vado pavaduotojo pareigoms eiti.

c) **Rinktinių ribų peržiūrėjimas.** Dėl sėkmingesnio Kovotojų organizavimo **Nutarta:** iš Vytauto Rinktinės išjungti pagal anksčiau nustatytus Rinktinės rubežius, žemiau išvardinti valsčiai ir jų dalys esančios — Marijampolė, Gižai—Vilkaviškis, Kybartai dešinėje plento pusėje, pradedant nuo Gižų valsčiaus ribų. Pilviškių, Žaliosios Naumiesčio, Vilkaviškio, Alvito ir Kybartų valsčiai prijungti ŽALGIRIO Rinktinei.

c1) **Kadrų klausymas.** Kadangi šiuo metu beveik visose Rinktinėse jaučiamas kadrų trūkumas. Be to pagal Pietų Lietuvos Partizanų Štabo

1-C13766 sk

1 Klaipėdos m. CB Sk. i toj. apta-navimo skyrius

išleistą įsakymą gali būti vykdomas pakėlimas į grandinio, puskarininko ir viršilos laipsnius.

Nutarta: sudaryti instruktorių kadras apmokymui bei paruošimo Kovotojų išeinant atitinkamą programą ir paruošiant juos tinkamais vadovauti. Instruktorių kadras sudaro: vienas karininkas ir 2—3 puskarininkai, kurie numatyta paskirti iš GELEŽ. VILKO ir ŽALGIRIO Rinktinių. Artimiausiu laiku numatyti kurioje Rinktinėje bus patogesnė stovyklavimo vieta, kur bus galima paruošti Kadrų kursai. Rinktinių Vadai iš kiekvienos Rinktinės paskiria po 3—4 puskarininkus, kur jų nėra gabesnius Kovotojus, kurie turės būti pasiųsti į kursus išeiti numatytą programą.

d) **Nuolatinio ir pastovaus ryšio sudarymas.** Apygardos Štabas palaiko ryšį su visomis Rinktinėmis tik per Vytauto Rinktinės Vadą Vampyrą. VYTAUTO DIDŽ. Vadas Vampyras sudaro nuolatinį ir pastovų ryšį su visų Rinktinių Štabais.

d1) **Spaudos klausymas.** Kadangi šiuo metu Apygardoje be Apygardos organo „LAISVĖS ŽVALGO", kuris leidžiamas VYTAUTO DIDŽ. Rinktinės ribose, GELEŽINIO VILKO Rinktinėje leidžiamas kitas laikraštis „KOVOS KELIU". Išdiskutavus laikraščio leidimo klausymą paaiškėjo, kad laikraščio leidimo sąlygos, popierio ir kita medžiaga aprūpinimas GELEŽINIO VILKO Rinktinėje yra kur kas geresnis ir prieinamesnis negu Vytauto Didž. RINKTINĖJE.

Nutarta: Apygardos organas „LAIVĖS ŽVALGAS" leisti GELEŽINIO VILKO Rinktinėje. „LAISVĖS ŽVALGO" Vyr. Redaktorium paskirti GELEŽINIO VILKO Rinktinės Kovotoją V y t į. Buvusį „LAISVĖS ŽVALGO" Vyr. Redaktorių Ž v e j į paskirti Apygardos Štabo Viršininku. Leidžiamo Geležinio Vilko laikraščio „KOVOS KELIU" leidimą sustabdyti. Apygardos organas „LAISVĖS ŽVALGAS" leisti kas dešimt dienų.

e) **Paskaitos Rinktinėse ir jų konspektų paruošimas.** Labai svarbus reikalas auklėti Kovotojus ruošiant jiems auklėjamo turinio paskaitas. Tuo reikalu reikia surasti žmonių, kurie paruoštų atatinkamus paskaitų konspektus. Paskaitas Rinktinėse galėtų skaityti Rinktinių Vadai, Apygardos Kapelionas ar kiti Štabo pareigūnai.

Nutarta: paskaitų konspektų paruošimą pavesti Štabo viršininkui Ž v e j u i ir Apygardos Kapelionui.

g) **Laipsnių ir ženklų vadovybei nustatymas ir įvedimas:** Iki šiam laikui Partizanų vadovybė nebuvo atžymima jokiais laipsniais ar kitais Vadovybės Ženklais ir labai dažnai tenka apsirikti ieškant Vadovybės, nes dabartiniame mūsų gyvenime labai dažnas reiškinys, kad eilinis kovotojas konfiskavęs ar kitokiu būdu įsigijęs buvusios Lietuvos Armijos Karininko uniformą, nešioja ją su visais laipsniais ir ženklais. Kaip tuo metu Vadovybė vaikščioja civiliai apsirengusi ir jokių laipsnių bei ženklų neturinti. Po ilgų diskusijų prieita bendro susitarimo.

Nutarta: Kreiptis į PLP Štabą ir prašyti patvirtinti jei ras tinkamą ar dalinai pakeisti kas žemiau nustatyta:

Kovotojų uniforma ta pati kaip buvusios Lietuvos Kariuomenės uniforma. Karininkai ir Vadovybės bei Štabų pareigūnai nešioja pilną Kari-

ninkų uniformą su antpečiais, laipsniais ir ženklais. Eiliniai kovotojai dėvi buvusios Lietuvos kariuomenės karių uniformą.

Pareigūnų atžymėjimas laipsniais.

Apygardos vadas	3 ovale žvaigždutės (-plkn.).
Apygard. Vado pavaduotojas	2 ovale žvaigždutės (-plkn. ltn.).
Apygardos Štabo viršininkas	2 ovale žvaigždutės (-plkn. ltn.).
Politinės dalies Viršininkas	2 ovale žvaigždutės (-plkn. ltn.).
Apyg. Štabo Skyrių Viršininkai	1 ovale žvaigždutė (-major.).
Apygardos gydytojas ir Kapelionas	1 ovale žvaigždutė (-major.).
Rinktinės Vadas	1 ovale žvaigždutė (-major.).
Apygardos Adjutantas	3 paprast. žvaigždut. (-kapt.).
Rinkt. Vad. Pavad. (Rkt. Št. V-kas)	3 paprast. žvaigždut. (-kapt.).
Rinkt. Štab. Skyrių V-kai	2 paprast. žvaigždut. (-ltn.).
Rinktinės adjutantas	1 paprast. žvaigždut. (-j. ltn.).
Kuopos Vadas	1 paprast. žvaigždut. (-j. ltn.).
Būrio Vadas	1 plati juostelė (-viršil.).
Br. Vado Pavaduot. (būrininkas) ..	3 siauros juostelės (-psk.).
Skyrininkas	2 siauros juostelės (-j. psk.).
Grandininkas	1 siaura juostelė (-grand.).

Pareigūnai, nelankę Karo Mokyklą skersai prie įsiuvimo antpečio galo žemiau laipsnių, nešioja prisiūtą geltono (auksinio) galiono juostelę.

k) **Pasižymėjusių kovose kovotojų atsižymėjimo ženklais apdovanojimo klausymas.**

Prisilaikant Pietų Lietuvos Partizanų Vado įsakymų bei nurodymų, Rinktinių Vadai paruošia atsižymėjusių kovose narsumu bei sąžiningu pareigų atlikimu kovotojų sąrašus, juose smulkiai atžymėdami kovotojų narsumo, uolumo bei sąžiningo darbo atlikimo, taip pat ir pasižymėjusius gausiu paramos teikimu narius rėmėjus, ir sąrašus pristatyti Apygardos Štaban. Pageidautina, kad apdovanojimui būtų pristatyti visi verti apdovanoti atsižymėjimo ženklais ir apdovanojimo iškilmėse galėtų dalyvauti bent vienas iš Apygardos Štabo pareigūnų. Atsižymėjimo juostelės ir jų nešiojimo taisyklės nustatytos Pietų Lietuvos Partizanų Vado įsakymu.

l) **Cinklų Vajaus klausymas.** Iš tikrų šaltinių sužinota, kad tuo tarpu, kai mūsų Apygardos Kovotojai per didelio ginklų pertekliaus neturi, kitų Apygardų Kovotojai apsirūpina ginklais iškeisdami juos į maisto produktus ar kitokiais būdais gaudami mūsų Apygardos teritorijoje.

Nutarta: Kad visi Rinktinių Vadai imasi iniciatyvos ir kreipia ypatingą dėmesį ginklų, šaudmenų bei kitokios karinės medžiagos rinkime.

m) **Dalinių iš Rinktinės į Rinktinę perkėlimo klausymas.**

Kadangi su šiuo klausymu susidurta punkte (c) ir jis galutinai išsemtas, tuo pat skaitomas užbaigtas.

n) **Pasyvių kovotojų organizavimas.**

Iki šio laiko ne visose Rinktinėse ir ne vienodai buvo organizuojami pasyvieji kovotojai, todėl suaktyvinti pasyviųjų kovotojų organizavimą prisilaikant Apygardos statuto.

o) **Apynio ir panašių kovotojų bei grupių klausymas.**

Vytauto Didž. Vadas Vampyras ir kiti Vytauto Rinktinės pareigūnai ir kovotojai nusiskundžia dažnu Rinktinės ribų perėjimu ir skandalingu savo elgesiu užtraukiant ant ramių gyventojų NKVD siautėjimą iš Apynio ir jo Kuopos kovotojų pusės.

Nutarta: Pavesti Geležinio Vilko Rinktinės Vadui Žiedui išaiškinti neleistino Rinktinės ribų peržengimo bei jo žalingumo veiksmų apylinkės gyventojams ir radus kaltu sudrausti ir atatinkamai nubausti. Be to Geležinio Vilko Rinktinės ribose Apynio Kuopos veikimo plote veikiančią kažkokio Simano slapyvarde pasivadinusio asmens gaują susidėjusią iš 7—8 žmonių, kuri iki šio laiko nepasidavė jokiai vadovybei ir drausmei, skubiausiu laiku nuginkluoti, jei nuginkluojama gražiuoju nepasiduotų — sunaikinti.

p) **Kovotojams pažymėjimo išdavimo klausymas.**

Apygardos Štabe jau anksčiau buvo nagrinėjamas klausymas dėl išdavimo kovotojams asmens pažymėjimų tuo atveju jei prasidėtų mūsų teritorijoj karo veiksmai. Pažymėjimai buvo numatyta paruošti Lietuvių, Anglų ir Prancūzų kalbomis.

Nutarta: Pažymėjimus paruošti kiek galima skubiau. Tekstą rašyti Lietuvių ir Anglų kalbomis, paruošti pažymėjimai Rinktinėms atiduodami Rinktinių Vadams saugoti.

r) **Rinktinių vėlevų įsigijimo klausymas.**

Visos Rinktinės pasistengia artimiausiu laiku įsigyti Rinktinių vėlevas. Prisilaikant duotų įsakyme Apygardai išmierų. Kadangi Geležinio Vilko Rinktinė pasigamino vėliavą pirmutinė, tai nors ji ir neatitinka nustatytą formą, paliekama tokia kokia yra. Jei leis galimybės pasigamina vėliavą ir Apygarda. Mažesni daliniai kaip Rinktinė Vėliavų nesitaiso.

VII. **Tarp bažnyčios Vadovybės ir kovotojų susidariusiųjų nesusipratimų išsiaiškinimo reikalas.**

Stojus Kapelionui dirbti Apygardoje tarp kovotojų ir besirūpinant jų dvasiniais reikalais atsirado būtino reikalo kreiptis į dvasiškiją, į klebonus prašant jų vienokios ar kitokios paramos bei materialinės paramos. Iš vieno ar kito klebono ar šiaip dvasiškio susilaukta paramos ir pritarimo, bet buvo ir tokių, kurie kovotojų darbą smerkia ir net kapelionui pasiūlė kaip persekiojamam bolševikų persikelti ir dirbti kitoje diecezijoje, bet neiti dirbti pas kovotojus, nes esą per daug pavojinga, ir prašant Kapelionui audiencijos pas kūrijos kanclerį kunigą VIZGIRDĄ jis griežtai atsisakė jį priimti, tik per kleboną duodamas patarimą persikelti į naują vietą. Turint galvoje tai kad Apygardos Kapelionas persekiojamas bolševikų iš savo parapijos turėjo pabėgti ir net reikalingiausių bažnytinių rūbų neturi, buvo kreiptasi į Marijonų vienuolyną Marijampolėje pas parapijos kleboną kunigą MAŽEIKĄ, kuris be gražių patarimų ir didelės NKVD-istų baimės veik nieku nesutiko mus paremti. Kreipiantis į dvasiškius, kurie šiuo metu sėdi sklepuose besislapstydami nuo bolševikų persekiojimo, kad jie stotų dirbti kaip dvasios vadai kovotojų tarpe, jie atsako: „Kad šiuo kartu dar per anksti, jog galima patekti į NKVD-istų

nagus, kad tuomet, kai nebus bolševikų ir bus atstatyta Nepriklausomybė tai jie pirmutiniai sutinka būti Kariuomenės kapelionai".

Matant tokius ir panašius dalykus ir turint galvoje kas laukia to kunigo-didvyrio, kuris išdrįso stoti pirmas į mūsų eilėsna ir kurį galbūt banžyčios vadovybė žiūri kaip nusižengiantį savo pareigoms ir prisidėjusį prie „banditų" darbo.

Nutarta: Parašyti atatinkamas raštas dvasiškijai, vyskupams ir visiems klebonams supažindinant juos, kas mes esame ir ko mes siekiame, prašant jų dvasinės paramos, kad jie nedraustų, bet dar patys paragintų besislapstančius nuo bolševikų kunigus, kad jie stotų dirbti kovotojų tarpe eidami kapelionų — dvasios vadų pareigas. Taip pat prašyti, kad jie gyvendami laisvėje remtų mūsų darbą, mūsų siekimus kiek galėdami ir materialine parama. Išaiškinti jiems, kad mes siekiame to, kad atkovojus Tėvynei Laisvę ir Nepriklausomybę nesidalytų į Dvi dalis, valstybė ir bažnyčia, bet kad būtų viena, neišskiriama, ir bendra Tautos ir valstybės Vadovybė.

VIII. **Tremtinių, kalinių, nukentėjusių kovotojų ir jų šeimų globos komiteto sudarymo klausymas.**

Per įvairius NKVD siautėjimus, kovotojų susidūrimus bei kovas Apygardos ribose yra daug nukentėjusių kovotojų išblaškytų jų šeimų, nukentėjusių, ištremtų į Sibirą ar pūdomų kalėjimuose kovotojų, rėmėjų ir jų šeimų, kurios neturėdamos jokio pragyvenimo šaltinio badauja, ištremtieji neturėdami jokios paramos iš Lietuvos giminių bei pažįstamų miršta badu, kaliniai kurių šeimos ištremta į Sibirą ar išblaškytos po įvairius Lietuvos kampus negauna jokio maisto ir turi tenkintis vien gaunamoms kalėjime pamazgoms. Mūsų pareiga kiek sąlygos leis ir kiek mes galėsime sudaryti išteklių remti visus nukentėjusius, kalinius ir ištremtuosius.

Nutarta: Sudaryti prie Apygardos Štabo Vyriausią tremtinių, kalinių, nukentėjusių kovotojų ir jų šeimų šelpimo bei globos komitetą. Rinktinėse paskirti įgaliotinius, kurie rūpintusi surašyti ir ištirti materialinę padėtį likusių be globos kovotojų, rėmėjų, šeimų ir jų sąrašus pristatytų Vyriausiajam Komitetui. Be to rinktų aukas nukentėjusiems šelpti. Į Vyriausiąjį Komitetą išrinkta: Apygardos Kapelionas K r i v a i t i s, Apygardos Vado pavaduotojas A u k s u t i s ir Štabo Adjutantas Š a r ū n a s.

IX. **Laisvės Kovotojų organizacijos pokariniams laikams įkūrimo klausymas.** Turint galvoje 1919 m. savanorius ir tas skriaudas, kurios jiems buvo padaryta Laisvės ir Nepriklausomybės metais, kad atgavus Nepriklausomybę Laisvės Kovotojai neliktų užmiršti, kad turėtų sprendžiamą balsą valdyme ir gyvenime, kilo sumanymas įsteigti Laisvės Kovotojų nekarinę partiją, kuri pasikeitus laikams galėtų dalyvauti Valstybės politiniame gyvenime.

Nutarta: Šiuo klausymu duoti pasiūlymą Pietų Lietuvos Partizanų Štabui siūlant šį klausimą atatinkamai pernagrinėti ir minėtai partijai duoti Lietuvos Demokratų Partijos pavadinimą.

X. **Klausimai ir sumanymai.** Išdalinant Rinktinių Vadams paruoštus aukų rinkimo kvitus kilo klausymas dėl atsiskaitymo su Apygarda.

Nutarta: Remtis ir vadovauti anksčiau tuo reikalu išleistu įsakymu.

Dėl laikymo palaidų šunų, kėlimo triukšmo nakties metu, dėl girdymo, vaišinimo rusų ir kitokių išgamų.

Apygardos Štabas išleis tuo reikalu atatinkamą įsakymą, kad visose Rinktinėse būtų elgiamasi vienodai.

Visi Rinktinių Vadai įpareigoti paruošti kuo greičiausiai ir prisiųsti Apygardos Štaban Partizanų Kūrėjų sąrašus, žinias apie turimus ginklus, šaudmenis ir jų atsargas. Su šiais sąrašais kartu prisiųsti ir Partizanų Savanorių sąrašus. Partizanus Savanorius numato dalinių Vadai savo dalinio veikimo plotuose. Pageidaujama, kad būtų jų numatoma bent 500—600% daugiau, negu tame plote yra partizanų kūrėjų. Partizanais savanoriais gali būti numatoma visi Taurūs lietuviai, kurie atėjus laikui su ginklu rankoje papildys mūsų eiles. Taip pat kartu prisiųsti ir susisiekimo priemonių, kaip arklių, pakinktų, vežimų, auto mašinų, dviračių ir kit. esamų Rinktinių ribose, žinias.

Užbaigiamąjį žodį taria Apygardos Vadas Pulkininkas Mykolas-Jonas, jis dėkoja visiems suvažiavimo dalyviams už kantrybę ir gražius sumanymus, pareikštus suvažiavimo metu. Taip pat dėkoja Apygardos Štabo pareigūnams, Adjutantui Šarūnui, Kapelionui Krivaičiui, Vyr. „LAISVĖS ŽVALGO" Redaktoriui Žvejui, už parodytą iniciatyvą Apygardos Štabo darbe, leidžiant įsakymus Apygardai ir dirbant organizacinį Apygardos Štabo darbą. Neatsiradus daugiau klausymų bei sumanymų suvažiavimas baigiamas malda ir TAUTOS HIMNU.

Priede: Apygardos Vado KAZIMIERAIČIO su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais pasitarimo protokolas ir Gegužės mėn. 31 d. Apygardos Vado MYKOLO-JONO su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais pasitarimo protokolas (žr. dokumentus Nr. 4 ir 8 — red. pastaba).

Šitas protokolas yra surašytas dviejuose egzemplioriuose.

APYGARDOS VADAS
APYGARDOS VADO PAVADUOTOJAS (parašas)
APYG. KAPELIONAS (parašas)
APYG. ŠTABO VIRŠININKAS
APYG. ŠTABO ADJUTANTAS (parašas)
VYTAUTO DIDŽ. Rinktin. VADAS (parašas)
G. VILKO Rinktin. VADAS
ŽALGIRIO Rinktin. VADAS
APYG. ŠTABO RYŠININKAS (parašas)

Nr. 7

Pietų Lietuvos Partizanų Štabo įgaliotinio „TAURO" Apygardos vado, Aukštaitijos partizanų Štabo įgaliotinių susitikimo įvykusio 1946 m. Gegužės mėn. 28 d.

Protokolas

Dalyvavo „TAURO" Apygardos Vadas Mykolas-Jonas, Aukštaičių Partizanų įgaliotinis — Erelis, „Geležinio Vilko" Rinktinės Vadas — Žiedas, Mažytis, Vytis, Laima, Kurtas ir kit. svečiai.

Posėdį atidarė „TAURO" Apygardos Vadas Mykolas-Jonas paaiškindamas šio susitikimo tikslą: sudaryti aukštesnią Partizanų Vadovybę, kurios kūrimosi eiga esanti pačių partizanų pageidavimais iššaukta, bet ne kieno nors iš aukščiau tyčia partizanams brukama.

Aukštaičių Partizanų įgaliotinis Erelis pareiškė, kad jam pavesta pranešti tartis šiais klausimais:

1) Vieningo ateities darbo klausimais,
2) Darbo metodų klausimais,
3) Ryšių klausimais,
4) Tiekimo ir sanitariniais klausimais.

Erelis pabrėžė, kad kelių artimiausių savaičių daug žadanti tarptautinė politika būtinai reikalaujanti ir mūsų susijungimo bei vieningumo. Aukštaičių Partizanų vadovybė esanti apjungta ir veikia be ideologinių ir tikybinių pažiūrų skirtumo.

Darbo metodų klausimu kalbėdamas, Erelis siūlė pagalvoti apie būdus, liečiančius kuo didesnį atsargumą savas pajėgas išsaugoti ateities veiksmams, kadangi numatoma, kad ir bolševikai didžiųjų įvykių akivaizdoje gali griebtis prieš mūsų Tautą kraštutiniausių priemonių. Ryšių klausimu kalbėdamas Erelis siūlė įvesti slaptažodžius dažniau keičiamus ir dubliuotus ta pačia ar kita ryšio priemone, nes mūsų veikla dėl senų ryšininkų ir slaptažodžių masiniai iššifruojama.

Erelis praneša, kad susijungimo atveju yra galimybių gauti medikamentų ir ginklų.

Jis pareiškė, kad Aukštaičių (Vidurio, Rytų ir Šiaurės Aukštaitija) Partizanų vadovybės yra susijungusios į vieną Aukštaičių Partizanų Štabą. Dedama pastangų sudaryti Lietuvos Išlaisvinimo Tarybą, kuri dabar yra užsienio esančio vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto filija. Maždaug prieš šešias savaites Lenkų partizanai siūlė tokį bendradarbiavimą: paskiri mūsų Partizanų daliniai persikelia veikimui į Lenkiją, o Lenkų partizanų daliniai privalo būti įleidžiami veikimui į Lietuvos teritoriją. Kad su tuo nebuvo sutikta tai šis bendradarbiavimas apsiribojo tik smulkia vieni kitiems pagalba.

Toliau Erelis pareiškė, kad jis esąs įgaliotas pareikšti dėl bendros vadovybės sudaryti sutikimo, bet nėra įgaliotas dalyvauti galutiniam pilnutiniam, susitariančiųjų teritorijos partizanų vadovybės sudaryme.

„Geležinio Vilko" Rinktinės Vadas — Žiedas suteikė žinias apie „TAURO" Apygardos partizanų veiklą, yra analogiška visoms Pietų Lietuvos Apygardoms. Svečio pareikšti — pageidautini darbo metodai esą Pietų Lietuvoje jau įgyvendinami.

„TAURO" Apygardos Vadas Mykolas-Jonas perskaitė buvusių Pietų Lietuvos Partizanų vadovybės susijungimo protokolus ir partizanų vadų Deklaraciją. Be to painformavo apie Pietų Lietuvos Partizanų Štabo nusistatymą flankuojančia kryptimi budėti prieš galimas atsikuriančios Lenkijos Partizanų pastangas prasiveržti į Lietuvos teritoriją.

Nutarta: 1) Sudaryti tamprų ryšį tarp abiejų šalių,
2) Artimiausiu laiku eiti prie bendros vadovybės sudarymo,
3) Abiems pusėm gaudyti Žemaitiją ryšiu, dėl susijungimo ir bendros partizanų vadovybės sudarymo.
4) Bendrai laikytis Partizanų vadų paskelbtos deklaracijos atsikuriančios Lietuvos reikalais.

Protokolas surašytas trijuose egzemplioriuose.

Nuorašas atitinka originalą: Parašai:

Mykolas-Jonas
Žiedas
Laima
Erelis-Juozas
Mažytis
Kurtas
Vytis

Nr. 8
Protokolas

1946 m. Gegužės mėn. 31 d. Pietų Lietuvos Partizanų Vado pavaduotojas Mykolas-Jonas ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai: Andrius ir Alfoncas aptarę svarbiausius Lietuvos Išlaisvinimo klausimus priėjo sekančių išvadų:

1) Aukščiausias Lietuvos Išlaisvinimo Kovos karinis ir politinis centras yra Lietuvoje.
2) Vyriausias viso krašto išlaisvinimo veiklos organas turėtų būti Lietuvoje; jį sudarytų demokratinių Lietuvos partijų, pasipriešinimo organizacijų partijų ir Vyriausios Partizanų vadovybės atstovai.
3) Ginkluotoms krašto pajėgoms vadovautų Vyriausioji Partizanų Vadovybė. Vyr. Partizanų vadovybė turėtų būti subordinuota Vyr. politiniam organui.
4) Lietuvos Išlaisvinimo veikla turėtų būti koordinuota su visais lietuviškais veiksmais visame pasaulyje. Visam Lietuvos Išlaisvinimo darbui vadovauti užsienyje pavedama Vyr. Politinio organo delegatūrai.

5) Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai Andrius ir Alfoncas turėdami galvoj iš Lietuvos Išlaisvinimo kovą suderinti su krašto ir užsienio veiksmais, prašo Mykolą-Joną paskubinti partizanų Apygardų vadovybių pasitarimuose Vyr. partizanų vadovybių sudarymą. Jie iš savo pusės, bendradarbiaudami su partizanais dės pastangų Vyr. politinio organo sudarymui.

Minėtų organų skubotas sudarymas šiuo metu yra lemiantis Lietuvos valstybės kovai ir jos ateičiai.

Mykolas-Jonas prašomas partizanų vadovybes smulkiau painformuoti šiuo reikalu susijusiais klausimais.

Šis protokolas surašytas vienam egzemplioriuje.

Nuorašas atatinka originalą: Parašai:

Mykolas-Jonas
Alfoncas
Andrius

Nr. 9

„Tauro" Apygardos pareigūnų
1946.VII.4 d. įvykusio posėdžio

Protokolas

Posėdy dalyvavo:

1. Apygardos vado padėjėjas Auksutis. 2. Apygardos kapelionas Krivaitis. 3. Apygardos adjutantas Šarūnas. 4. Vytauto Rink. vadas Vampyras. 5. Vytauto rinkt. p. Grambolis.

Apygardos adjutantas Šarūnas, pirmininkaujantis posėdžiui, įžanginėj kalboj priminė liūdną faktą dėl žuvusio Apygardos vado Mykolo-Jono, trumpai paminėdamas žuvimo apystovas. Su Apygardos vadu žuvo ir daugiau mūsų brangių partizanų kaip kuopos vadas Meška, Šarūno rinktinės adjutantas Brangutis ir kt. Kartą adj. Šarūnas priminė, kad yra žuvęs ir Geležinio Vilko rinkt. vadas Žiedas. Žuvusius pagerbti pirmininkaujantis paprašė tylos minute, atsistojimu.

Įvykių akivaizdoj adj. Šarūnas prašė mesti visokius nesutarimus savų likusių tarpe, ir gerai žiūrėti, renkant naują Apygardos vadą.

Dienotvarkė:

1. Apygardos vado numatymas.
2. Gelež. V. rinkt. vado skyrimas.
3. Ryšis su P.L.P. štabu.
4. Kiti Apygardos reikalai.

I. Po trumpų diskusijų Apygardos vadu numatomas Apygardos štabo viršininkas Žinys, dėl kurio bus pasiūsta P.L.P. vadui raportas, prašant jį paskirti.

II. Geležinio Vilko rinktinės vadu Apygardos Kapeliono Krivaičio pasiūlymu vienbalsiai skiriamas Žalgirio rinktinės kuopos vadas Kazokas.

III. R. V. Vampyras užtikrino, kad kas 10 d. iš visų rinktinių žinios tikrai bus teikiamos. Nutarta prašyti P.L.P. štabą, kad dėl t. t. priežasčių žinios būtų galima teikti kas mėnesis.

IV. Su Šarūno rinktine nutarta palaikyti ryšį pas tuos pačius ryšininkus su kuriais laikė buv. Perkūno rinktinė.

V. Spaudos reikalu išsiaiškinti su Gelež. Vilko rinktinės štabu dėl paskutiniu metu žuvusių kovotojų ir, užklausiant juos, ar nežuvo spausdinimo priemonės. Jeigu visos spausdinimo priemonės ir visas propagandos skyrius bolševikų siautėjimo metu nepaliestas, remiantis rinktinių vadų suvažiavimo nutarimu iš 1946.VI.3 d., L.L.K. organo „Laisvės Žvalgo" spausdinimą perkelti Geležinio Vilko rinktinę.

Pasirašo: Ap. Padėjėjas (parašas)
Ap. Kapelionas (parašas)
Ap. Adjutantas (parašas)
Vyt. Rinktinės vadas (parašas)
Kiti: (parašas)

(Bus daugau)

[illegible] partizanų štabo
posėdžio įvykusio 1945 m. [illegible] 19 dienų
Skadvilės kaime

Protokolas Nr. 1.

Dalyvaujant bataliono [illegible] Gediminas [illegible]
3) Al. Ratkelis-Ošelis, 3 Rin. bat. [illegible]
4) Kap. [illegible] Taurys-Kęstas ir [illegible]
Brožas

Svarstyta: 1) Partizanų partizanų būrių santykiai tuo tikslu, kad tampriau vykę veiksmai ir geriau organizuotume.
2) Sąjungos palaikymo reikalas.
3) Partizanų štabo steigimo reikalas.
4) Kiti reikalai.

Nutarta: 1) Steigti kaip nors susisiekti su kitais partizanų štabais, ypač ir [illegible] mažesniais partizanais kaimyninėse srityse.

2) Ganta svarbu kiek galima [illegible] dažniau [illegible] ir [illegible] visuomenės. Šito kiek galima ir geriau žodinio informuoti visuomenę [illegible] reikalus.

3) Sekantiesiems darbams [illegible] būrių [illegible] ir [illegible] partizanų [illegible] [illegible] Taurys [illegible] partizanų Štabas [illegible]
1. Štabo [illegible] kap. leonas Taurys-Kęstas
2. [illegible]

[illegible] – Broniu; 3) Tarpsamdos organizacijos V. vice. Alb. Rafkelis – Šeb. 4) Bendrosios organizacijos V. pr. Juozas – kancleris ir 5) samtarybos narys Em. Ant. Šiaus – Kiaus. Kaunas. Kandidatai pasirašo.

Aesto programai sutartyje nutarta sudaryti iš šių dešimt narių sekančiais vardais:

4) Šeši galima plačiau ir aukštesnės imtis organizacinio ir politinio darbo. Dešimtas juos po partizanų veiksmu.

Sekančiu spandų bei rysiniuku ir telefonuku kandidatus kad nelaiku mūsų apgyventojai žmonės kuriuos nepasiekti informacijos apie visus padėtį.

Toredis kaipgi tecai Kyalanda

Šeb. V. vice. [illegible]

Kanc.
A. Rafkelis

[illegible]
[illegible]

Tajna partyzancka konferencja Stabo
na terenie powiatu 1945 roku dnia 23-24 lutego
[illegible]

Postanowienia

Zebrania konferencji Stabo powiatowego
[illegible] Tymczasowej Delegatury Stabo Brzeskiego
[illegible] Tymczasowej Delegatury reprezentowanej
[illegible] partyzanckie Stabo planowo kierowane nie-
[illegible] bez takiego planu działające
i wytrwałości tej dumy [illegible]

[illegible] wszystkich [illegible] i dyskusji [illegible]
[illegible] partyzancki Stabo dalszego programu

[illegible] Brzeskiego [illegible] [illegible] Tymczasowej
[illegible] Stabo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Nutarta kartėkite vietos gyvenimo [illegible]
dvarą, atkirsta partizanų viešą galima gražinti laimėjus
2) Generolams klausimai. Šią galima stengtis užmiršti
ir apylinkės gyventojų laikymas generolas ir kariuomenės
komandos stengtis kuo ramiausiai ir naujai kovai
visiems būtų nors pakenčiamai organizuotis.
Mūsų naujos kariuomenės veikimas vieni
ir vokiečiai sąjungininkai greitomis tempais
kamandojant viską atsiekiamo laisvės ar
žmonės ir vokiečiai viską tarnauja lietuvius.
3) Bendrieji ~~[illegible]~~ Nutarta sudaryti
bendrieji komisijai ir nuolatinis 5 žmonių
laikant ją Vokiečių tarnybos sąjungos
apgyvendinti ją [illegible] vietose. Kyla
pamėtė šiame gerumas ir kiekvienas
[illegible]

[illegible] rašytis numatytas kaip

29 d. [illegible] posėdis

[signatures]

P r o t o k o l a s.

1945 m. lapkričio mėn. 28 dieną L. P. A. Apygardos Vadas Kazimieraitis ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai X ir Y padarė tarptautinių ir vidaus politinių veiksnių analizę. Analizės išdavoje priėjita prie sekančių išvadų:

1/ Lietuvos Išlaisvinimo iš bolševikinės vergijos organizacija turi savo viršūnėje Vyriausiąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, kuris šiuo metu tebeveikia nore ir už Lietuvos ribų, tačiau su Lietuvos pasiuntinybėmis de facto atstovauja ir gina Lietuvos reikalus Suvienytųjų Tautų tarpe.

2/ Lietuvoje Išlaisvinimo Organizacijai politinai vadovauja Lietuvos Išlaisvinimo Taryba, sudaryta iš svarbiausiųjų politinių grupių ar partijų atstovų, dalyvaujančiųjų Vyr. Išlaisvinimo Komitete ir stiprėsnių karinių organizacijų atstovų.

Viena karinių organizacijų atstovų Lietuvos Išlaisvinimo Tarybos tvirtinamas Vyriausiojo partizanų Vadu ar net išrenkamas Lietuvos Išlaisvinimo Taryboje pirmininku.

3/Praktiškąjį Lietuvos Išlaisvinimo organizavimą ir vadovavimą vykdo Vyriausiasis Partizanų Štabas per atitinkamus savo skyrius ir Apygardų Štabus.

4/ Apygardų Vadai skiria apskričių komendantus, apskričių partizanų vadus, apskričių viršininkus ir policijos vadus ir per juos perengia visą kraštą mobilizacijai.

Apygardų Štabai parengia išsivadavimo operacijų ir Lietuvos sienų apsaugos planus.

5/ Lietuvos partizanai, ouvertą bolševikinę senvyrką, užimsi saugoti ir ginti Lietuvos sienas faktinai siškiose kalbiniai etnografinės sienose. Rytinės Lietuvos sienos, praktiniais sumetimais, užimamos tokios, kaip jos nustatytos Lietuvos ir Gudijos tarybinių vyriausybių. Pietų Vakarų sienos turėtų būti užimamos tokios, kaip tai nustatyta Potsdamo konferencijoje, padalinant Rytprūsius tarp Lenkijos ir Sovietų S-gos.

Nurodytas sienas užinti ir ginti turi būti gautas Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto sutikimas.

Lietuvos Gudijos sienų, nustatytų 1920 m. Maskvos taikos sutartimi užėmimo klausymas palieknamas išspręsti diplomatiniu keliu.

6/ Kazimieraitis turi daryti pastangų susitarti su L.L.A. Vyriausiuoju Vadu ir "Tauro" Apygardos Vadu, kad būtų pankuduintas autoritetingo ir darbingo Vyriausiojo Partizanų Štabo sudarymas.

7/ Konstatuota trūkumas sukėtesniųjų karininkų, sugebančių dirbti Štabų organizacinį ir vadovaujamąjį darbą ir sutarta, kad ponai X ir Y padės pastangų, kad galėtų iš užsienio grįžti būtiniausiai reikalingi sukėtesni karininkai.

8/ Kazimieraitis pasižadėjo nurodyti vilę vietą, tinkamą oro desantams.

9/ Sutarta kad ponai X ir Y šiuo pasitarimu prieitas išvadas pranešė užsienio Lietuvių Vadovaujamiesiems sluoksniams, o Kazimieraitis, per jam nurodytą asmenį, painformuos Lietuvos politinius ir partizanų vadovaujamus asmenis.

Nuorašas atitinka originalą:

Pavirašė KAZIMIERAITIS

Lietuvos Partizanų "TAURO" APYGARDOS Vado ir A. Apygardos Vado posėdžio, įvykusio 1945 m. Balandžio mėn. 8 d.

P R O T O K O L A S Nr. 1

Posėdyje dalyvavo: "TAURO" APYGARDOS Vadas Nykolas - Jonas, A. Apygardos Vadas Kazimieraitis, Antanaitis, Aukštitis, Strazdelis, Mindaugas, Vanagas ir Daktaras.

Posėdį atidarė A. Apygardos Vadas Kazimieraitis apibudindamas dabartinę Pietų Lietuvos Partizanų organizacinę schemą ir pranešdamas apie "TAURO" Apygardos vadovybės siūlymą suderyti aukštesnįjį Partizanų Štabą.

Pasidalinus nuomonėmis, buvoita išvados, kad šios abi Apygardos turi suderyti aukštesnįjį Partizanų Štabą, kuriam, priklausytų "TAURO" ir A. Apygardos. Be to viešbaigiai priėšta į tas Apygardas įjungti atskirų Vadų Ninktinę.

Būsimojo Štabo uždavinius nuspręsta nustatyti šie:
Parengti turimai ervei operatyvinį ir mobilizacinį planą,
Stengtis suderinti su visos Lietuvos sąjungos Štabais, ir regionalinio Štabo stengtis suderyti Vyr. Lietuvos Partizanų Štabą.
Suderytą Štabą sutarta pavadinti Pietų Lietuvos Partizanų Štabu.
Pietų Lietuvos Partizanų Štabo sudėtis:
Vadas,
Vado pavaduotojas,
I operat. skyriaus viršininkas,
II informac. skyriaus viršininkas,
III mobilis. skyriaus viršininkas.
Pareigoms paskirstyta taip:
Vadas - Kazimieraitis,
Vado pavaduotojas - Nykolas - Jonas,
I skyriaus viršininkas - Antanaitis,
II skyriaus viršininkas - Leitis par. Daktaras,
III skyriaus viršininkas - Jūzelis.
Pavedė dalyvist įgaliojęs Nykolą - Joną apie šios posėdyje priimtus nutarimus pranešti Vrku Ninktinės Vadui Aukštitis ir su juo susitarti apie Vrku Ninktinės įjungimą į "TAURO" ir A. Apygardas.
Po to sutarta 1945 m. Balandžio mėn. 15 d. sušaukti pirmąjį Pietų Lietuvos Partizanų Štabo posėdį, kuriame turėjo pat būti vareityje partizanų organizacija ir taisyklės veikla.
Šis protokolas surašytas dviejuose egzemplioriuose.

Teisingas atitinka originalą:

Pasirašė:

NYKOLAS - JONAS
TAURO APYGARDOS V A D A S

KAZIMIERAITIS
A. APYGARDOS VADAS

dalyviai:
Antanaitis
Mindaugas
Aukštitis
Daktaras
Strazdelis
Vanagas.

Lietuvos Laisvės Kovotojų " T A U R O" Apygardos Rinktinių V A D Ų Suvažiavimo įvykusio 1946 metų gegužės mėn. 3 d. Skaisčiūnų kaime /Apygardos Štabo Būstinėje/

P r o t o k o l a s.

Suvažiavime dalyvavo: Apygardos Vadas MYKOLAS-JONAS jo Pavaduotojas AUKSUTIS, Adjutantas ŠAKŪNAS, Kapelionas KRIVAITIS, Vyr. LAISVĖS ŽVALGO Redaktorius ŠVILYS, ir Rinktinių Vadai: Vytauto Rinktinės Vadas VAMZYHAS, Geležinio Vilko Rinktinės Vadas ŽIEDAS, Žalgirio Rinktinės Vadas ŠAKŪNAS, Gedemino Rinktinę atstovavo Apygardos Vado Pavaduotojas ir Rinktinės Vadas AUKSUTIS. kaip svečias dalyvavo Apygardos Štabo ryšininkas RAMVILAS

Suvažiavimas pradedamas 9 valandą ryto pasaldomis už Šventosios Laisvės Kovotojus kurias atlieka Apygardos kapelionas KRIVAITIS.

10,30 val. Pradedamas P O S E D I S . TAUTOS H I M N A S. Posėdį atidaro Apygardos Vado Pavaduotojas pateikdamas jam sekančią darbotvarkę. Posėdžio sekretorius ŠTABO Adjutantas.

1/ Posėdžio atidarymas. /kas jau yra atlikta/
2/ Apygardos Vado Žodis.
3/ Trumpa Apygardos darbuotės apžvalga.
4/ Rinktinių Vadų pranešimai iš vietų
5/ Apygardos Vado pranešimas iš 3-jų Apygardų Vadų suvažiavimo.
6/ Bėgamieji reikalai Apygardoje
   a/ Apygardos ribų klausymas.
   b/ Gedimino Rinktinės klausymas.
   c/ Rinktinių rinų pertvarkymas.
   d/ Nuolatinio ir pastovaus ryšio tarp Rinktinių nust.
   e/ Pasaitos Rinktinėse ir jų kruopščių paruošimas.
   g/ Laipsnių ir Aukštų Vadovybei nustatymas ir įvedimas
   h/ Pasižymėjusių kovose Kovotojų atsižymėjimo ženklais apdovanojimo klausymas.
   i/ Ginklų vejamo klausymas.
   m/ Šalinių iš Rinktinės į Rinktinę perkėlimo klausym.
   n/ Pasyviųjų kovotojų organizavimas.
   o/ Apynio ir panašių kovotojų bei grupių klausymas.
   p/ Kovotojams pažymėjimų išdavimo klausymas.
   r/ Rinktinių vėlėvų įsigijimo klausymas.
7/ Tarp ūkinčios vadovybės ir kovotojų susidariusiųjų nesusipratimų likvidavimo reikalas.
8/ Trečiųjų, kalinių ir okupantejusių kovotojų ir jų šeimų globos komiteto sudaryno klausymas.
9/ Laisvės Kovotojų organizacijos pokariniams laikams įkūrimo klausymas.
10/ K l a u s y m a i ir s u m a n y m a i.
11/ P o s e d ž i o u ž d a r y m a s K i s a n a s.

Darbotvarkės papildomi klausymai, kurie įrašomi darbų eilėje:

1a/ Kadrų klausymas.
1d/ Spaudos klausymas.

II. ARTOJAUS Vadas svečiams vienas pareigūnas atsveikinęs į Vadų suvažiavimą ir dėkoje Apygardos Štabo pareigūnams ir Vietinės Rinktinės Vadui V a m z y r a i už parodytą iniciatyvą. Sekant suvažiavimą ir paruošiant programą.

III. Apygardos darbuotės apžvalgą daro Apygardos Adjutantas Š a r ū n a s. Nuvieadamas Apygardos Štabo nuveiktus darbus nuo įkūrimo Apygardos iki šios dienos [illegible]

gumis ir trūkumus nuolatinio ir pastovaus susisiekimo su Rinktinių Štabais, dėl blogai organizuoto ryšio ir dėl dažnų NKVD siautėjimų, kurie nutraukdavo viršiškai tarp APYGARDOS ŠTABO ir Rinktinių ryšį. Apygardos Adjutantas S a r g u n a s nuviskundžia kaip kuriais Rinktinių Vadais, kai per metai buvo kreipiama dėmesio į leidžiamus Apygardai įsakymus ir terminuotus raštus, jis kviečia Rinktinių Vadus steitytje palaikyti tampresnį ryšį su APYGARDOS ŠTABU ir atydžiau vykdyti įsakymus bei APYGARDOS išleistas instrukcijas, o ypatingai terminuotus raštus kas palengvina darbą Apygardos Štabui ir visai organizacijai.

IV. R I N K T I N I Ų V A D Ų P r a n e š i m a i:

Apie GEDEMINO Rinktinės darbuotę ir jos storį pranešius daro Rinktinės Vadas A u k s u t i s. Jis pažymi, kad jo Rinktinėje partizaninė veikla prasidėjo 1944 metais lapkričio mėn. Tuomet partizanai veikė atskirosmis grupėmis kurių buvo suorganizuota krys didesnės grupės. Nors Rinktinė dar nebuvo suorganizuota, bet Vadas A u k s u t i s jau ir tuomet turėjo su visomis grupėmis ryšį. Rinktinė įsteigta pirmasjam Apygardos Vadų suvažiavimo įvykus 1945 m. Rugpiūčio mėn. 15 d. Rinktinė padalyta į keturias Kuopas, Kuopos į Būrius. Kuopose Žmonių skaičius nevienodas, nuo 40 - 120 žmonių. Visoje Rinktinėje buvo apie 400 žmonių. Dabar Rinktinėje yra trys Kuopos kuriose šiuo metu veikia 90 aktyvių kovotojų. Žmonių skaičiaus sumažėjimo priežastis tame, kad daug yra žuvusių, daug sužeistų ir šiaip pasitraukusių iš partizaninės veiklos žmonių. Pasyvių šiuo metu yra pramatyta apie 200 asmenų, bet jie ayir tai neinformuoti ir nepriesiegdinti. Taip jų apsigindavimo stovis nėra žinomas. Jie aprūpinami partizaninė apsauda, bet kitokiais pasiūlymais jie nedaromi ir į kitokį darbą neįtraukiami.

Žymesnių kautynių Rinktinėje buvo apie 6. Žuvusiųjų iki šio laiko yra apie 120 žmonių. Suimtųjų, legalizavusiųjų ir nelegalizavusiųjų Kovotojų apie 180 žmonių.

Didžiausi nuostoliai žmonėmis buvo padėtas šiuo metu, kai L a k u n o Kuopa susidadanti iš 120 žmonių buvo visa sunaikinta.

Priešo nuostoliai. KALNIŠKIO rajone buvo apie 400 enkavedistų. Kitose Rinktinės vietose NKVD-istų sunaikinta apie 100 žmonių. Vietinio aktyvo ir atribų sunaikinta apie 400 žmonių.

Gyvenimas ir išsilaikymas bėdos ir sunkumai. Kaip buvo viso laikotarpio užkuose, kur įsirengus bunkerius, sąlygos yra labai sunkios, nes siūkai labai mažai ir rečiau. Kaip kuri gyvena prie Šamarkinės jie įsirengė bunkerius laukuose, ar nedžvanamuose šiuose bei pastatų griuvėsiuose. Todėlo yra tuo bloga, kad labai dažnai po operacijų priešas pervaikšto su šunimis, bet naudojant tam tikras priemones, kaip pavyzdžiui žibalas ir kita, nuo šunų apsisaugojama ir iki šio laiko iš tos Kuopos dar nėra suimtas, nei vienas kovotojas.

Gyvenimas bei aprūpinimas maistu ir drabužiais. Partizaninė aktyviųjų kovotojų apsigindavimas yra labai sunku. Ne kovojančių ginklų kiekviensmas skyriuje yra dar po du langus kiekvienas vaidžius. Rūbais ir maistu apsirūpinama iš vietinių gyventojų.

Spauda. Viso laiko iki Apygardos Štabo kritimo spauda gavome iš Apygardos, organą "LAISVĖS ŠVILQS". Tuomet gavome spauda susto ėjusi, nes aparatą gaudavome iš Alyvaus Apygardos. Ir beveik visą laiką, kad ne iš vienos tai iš kitos Apygardos kovotojai ir rėmėjai buvo aprūpinami spauda. Savo Rinktinės spauda jokios nelaidžia.

Moralinis Kovotojų lygis. Reikia pripažinti, kad moralinis lygis yra gana geras ir sukėtasnis nega buvo pernai tuo metu. Piešikavimų ir kitokio nusikalstamų veikimų iš kovotojų pusės beveik nepasitaiko. Girtuoklavimas žymiai atsižėjo ir atsimiši ku alkoholiku beveik nėra. Religinis atžvilgiu beveik viet

tikinti ir praktikuojanti. Pamaldumas taip pat nesumažėjęs.
Sanitarijos reikalai. Vaistų ir medikamentų turime pakankamai. Blogiau tik yra su gydymo personalu, nes iš dekterų pusės medicinišką pagalbos visiškai negauna.
Ištremtieji bei suimtieji. Ištremtųjų į Sibirą remėjų yra apie 10 - 15 šeimų. Suimta pavienių asmenų apie 10 žmonių. Šiuo metu Rinktinės ribose smarkiai siaučia NKVD-istai.

Apie VYTAUTO DIDŽIOJO Rinktinės darbuotę ir jos stovį pranešė Rinktinės Vadas 7 a p y r a s.
Partizaninė veikla šioje Rinktinėje prasidėjo 1944 m. Rugpiūčio mėn. Jos užuomazgą sudarė trys žmonės. Veliau susiorganizavo 30-xys iš 13 asmenų. Rinktinė įsikūrė 1945 m. Rugpiūčio 15 d. Rinktinėje aktyviųjų kovotojų buvo apie 40 žmonių. Čia kaip nesiškingame rajone buvo įpatingas dėmesis kreipiamas į pasyviųjų kovotojų organizavimą ir jų buvo suorganizuota apie 140 žmonių. Bet V y g a n d o išdavimo pasėkoje, pasyviųjų kovotojų būrių vadai daugumoje suimta ir jų būriai pakriko ir po to laiko liko tik aktyvūs kovotojai. Bet šiuo laiku intensi vėl organizuoti pasyvūs kovotojai kurių yra suorganizuota apie 70 žmonių. Aktyviųjų yra 40 žmonių. Rinktinė padalyta į 4 Kuopas.
Kautynės su priešu. Kautynių didesnio masto dėl mažo žmonių skaičiaus nebuvo suruošta. Jų buvo keletas tik mažesnio masto.
Mūsų nuostoliai žmonėmis. Visose Rinktinės ribose žuvę yra 7 kovotojai.
Priešo nuostoliai. NKVD-istų /rusų/ sunaikinta 3. Bolševikinio aktyvo ir stribų 70 - 80 žmonių.
Gyvenimo ir išsilaikymo būdas ir sąlygos. Kadangi beet didesnių miškų savo Rinktinės ribose neturim, prisilaikoc tik pas gyventojus ir iki V y g a n d o išdavimo nei vienas kovotojas neburo suimtas. Gyvenimo sąlygos blogos.
Gyvenimas bei aprūpinimas maistu ir drabužiais. Apsigindzlevimas yra labai geras. Be automatų ir pusautomatų. Šautuvų kiekvienas grupės turi po langvą kulkosvaidį. Šaudmenų didelių atsargų neturimo. Maistu ir drabužiais aprūpinamas iš vietinių gyventojų. Ir jau beveik visi kovotojai uniformuoti karišomis uniformomis.
Sprūdis. Kadangi Apygardos organas leisčiamas Rinktinės ribose apsuda pilnai aprūpinami gyventojai ir kovotojai.
Moralinis lygis. Kovotojų tarpe buvo keletas nelaimingų įsėčkinų kurie greita laiku bus atiduoti teismui. Kiti kovotojai tvarkingi. Įpatingai po kapelono apsilankymo Rinktinėje, kovotojų tarpe jausčiamas visiškas pasikeitimas geruojon pusėn.
Sanitarija. Vaistais, medikamentais, asmens tvarkūčiais ir net reikalingiausiais chirurginiais įrankiais Rinktinė pilnai aprūpinta. Rinktinėje yra nuolatinės dvi sanitarės, o reikalui esant gaunama ir gydytojo parama.
Ištremtieji ir suimtieji. Šiuo metu ištrentųjų išvežta yra trys šeimos ir suimta apie 15 žmonių. Bendra Rinktinės padėtis šiuo metu yra gana gera nes iš NKVD ir stribų pusės Rinktinėje atstovas pasaloe tik keturiose vietose ir jo siautimo nėra.
ŽALGIRIO Rinktinės vadas B a r ū n a s Kaip nereikalai paremęs Rinktinę iš Rinktinės darbuotės pranešimo nedaro kurį prisiėjęs priskirtyti raštu Apygardos Štabui artyniausiu laiku. Pranešė tik, kad šiuo metu Rinktinėje didelio NKVD-istų siautėjimo nėra. Bet gana daznai pulkeliais pasirodo NKVD su 15 - 20 žmonių grupėmis ir statomos pasaloe.
Apie "GELEŽINIO VILKO" Rinktinės darbuotę ir jos stovį pranešė darę Rinktinės Vadas Ž i e d a s.
Šioje Rinktinėje partizaninė veikla prasidėjo 1944 m. Rugpiūčio mėn. Iš karto veikė trys didesnės atskiros partizanų grupės kuriose buvo apie 400 žmonių. Rinktinė įsisteigė tik 1945 m. Lapelio mėn. Šiuo metu Rinktinė suskirstyta į 5 Kuopas. Viso aktyv-

Dideenio ar mažesnio mastebo kautynių buvo 15.

Nuostoliai žmonėmis. Per ketvirias kautynes ir susidūrimus su priešu žuvo 39 kovotojai ir 2 sužeisti.

Priešo nuostoliai. Bolševikinio aktyvo sunaikinta 40 žmonių. Stribų ir rusų NKVD-listų apie 100 žmonių. Be to sunaikinta gausi plėšikų susidedanti iš 8 žmonių.

Gyvenimo būdas ir sąlygos. Miškinguose rajonuose gyvenama miškuose stovyklose. Be tų miškuose dar turima ir bunkeriai. Keimuose gyvenama pas gyventojus įrengtuose bunkeriuose. Apsirūpinama maistu ir drabužiais iš vietinių gyventojų. Daugiausia imama iš bolševikuojančio, bolševikams priklausančio elemento. Taip pat konfiskuojama iš pieninių ar tronspertuojamąjį maistą. Stengiamasi kiek galint visus kovotojus uniformuoti.

Ginklavimas. Apginklavimas savotojų yra labai geras. Rinktinė lengvų kulkosvaidžių turi 45. Automatų, pusautomačių turimama pakankamai kiekis. Kad kovotojų paprastai šautuvai beveik nevartojami. Su šaudmenimis šiek tiek blogiau, nes jų atsargos šiuo metu labai mažos. Spauda

Spauda. Tik rinktinės suorganizavimo buvo leidžiama savo spauda "LIETUVOS PARTIZANAI". Velinu gauta iš Apygardos "LAISVĖS ŽVAIGŽĖ". Tik 1945 m. Lapkričio mėn Apygardos organai nustojus eiti iki 1946 m. Kovo mėn neturėjome jokios spaudos. Tik nuo Kovo mėn. pradėjome leisti savo laikraštį, "KOVOS ŽVILIU", kuris šiuo metu išleidžiama 600 egz. Be to šiuo metu gaunamas Apygardos organas Laisvės organas ir Šeštų Rinktinės organas "UŽ TĖVŲ ŽEMĖ".

Moralinis kovotojų lygis. Nepaliko pageidžti, kad kovotojai nuo tų vienodi moralinio atsvilgio. Pasitaiko ir šeštuose moralės žmonių, pasitaiko ir girtavimų bei kitų nelaistinų kovotojams veiksmų. Dvasinis stovis yra geras., ir gana sukėtas. Religinė praktika aprūpina ir paternauja vietos kunigai.

Sanitarija. Rinktinėje dirba maoliat trys gailestingės seserys. Vaistų, tvarsčių ir kitų medikamentų turima pakankamai kiekis. Daktarų pagelba visuomet gaunama.

Išvežtieji ir sužeisti. Išvežta į [illegible] iš Apygardos platinimą ir skaitymą nukentėjusių ir sužeistų yra gana didelis skaičius.

APYGARDOS VADO NYKOLO - JONO pranešimas.

Lankant ŠEŠTOJO Rinktinę, pradėjo Apygardos Vadas, - iš A u k s u č i o sušinojau, kad užnemunės partizanai liaka rykšti su mūsų Apygarda. Nuvykęs į A. Apygardą susitikau su joe Vado p. K e z i m i e r a i t i u. Tarp kitko pasiskėjo, kad p. K a z i m i e r a i t i s turi ryšį su diplomatinės tarnybos atstovais Z ir J kuriuos jis palydėjo per savo Apygardą į užsienį ir kurie šiuo metu randasi Anglų - Amerikiečių zonoje. Jų pasitikimo metu iš diplomatinės tarnybos atstovų pusės buvo pageidauta, kad kuo greičiau būtų sudarytas sukėtuosius Vadovybės partizanų Štabas, ko padėjo ir nutarta įsteigti Pietų Lietuvos Partizanų Štabas, kuri sudarė A. Apygardos, "TAURO" Apygardos ir Atskirojo DOKY Rinktinės ir t.m. Balandžio mėn 9 d. Ivyksiąs pirmojo posėdžio metu ir įsteigiamas Pietų Lietuvos Partizanų Štabas, kurio Vado pareigas eina p. K a z i m i e r a i t i s, Vado pavaduotojas Nykolas - Jonas. Be to nutarta t.p. Balandžio 16 d. suvažiuoti pirmąjį P.L.P.Štabo posėdį. Tolesniuapygardos Vadas Nykolas -Jonas pranešė, kad Pietų Lietuvos Partizanų Štabas numatomas Balandžio 21 dieną posėdžiai, kurio metu tarp kitko buvo nutarta Orlių atskirą Rinktinę įjungti į A. Apygardą. Šeimą spėr. iš A.Apygardos ir įjungti į "TAURO" Apygardą. Be to suvažiavimas priėmė Deklaraciją kuri nutarta paskelbti viešose Lietuvos Partizanų Leidiniuose laikraščiuose. Po to Apygardos Vadas Nykolas - Jonas kaip ~~XXX~~ P.L.P. Štabo Vado pavaduotojas t.m. Gegužės mėn 28 d. turėjo susitikimą su Aukštaičių Partizanų įgaliotiniu K r e l i u, kur tarp kitko nutarta sudaryti tamprų ryšį, tarp abiejų šalių, artimiausiu laiku eiti prie bendros veiksmos su-

šis ir su Žemaičiais. Dėl bendrauojant kelionei į Žemaičius gauta Apygardos pranešimas apie Šauktąsą Rinktinių Vadų suvažiavimą 5.m. Birželio mėn. 2 d. Be to gautas pranešimas, kad sulaikyta grįžę iš užsienio du asmenys ir Gegužės mėn. 31 dieną Apygardos Vadas susitinka su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais Andriumi ir Alfonsu. Bakitarino protokolas pridedamas prie šio protokolo. Tarp kitko Diplomatinės Tarnybos atstovai pareiškė, kad šiuo metu Amerikos bei Anglijos Vyriausybės yra tinkamai informuotos apie esamą padėtį Lietuvoje. Jie tvirtino kad didžiųjų Valstybių Vyriausybės pareiškusios, kad Lietuva savo laiku bus atstatyta Laisvė ir nepriklausoma Valstybė. Be to Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovai pavedė surinkti skubiai pristatyti Užsienio žinias. Atrodo, - pareiškė Apygardos Vadas -, kad mūsų padėtis nėra tokia beviltiška, kokią daugumas gyventojų šiuo metu ją laiko. Peržvelgus visą pasaulinę padėtį aiškiai matome didelį trynimąsi tarp šių antykius tarp Sąjungininkų Amerikos - Anglijos ir TSRS. Turėkime viltį, kad artysiausioje ateityje tas įtempimas galės išauklėti kibirkštį, kurios pasekoje gilo karas. Tai ir yra mūsų šautos išvaidimo iš šios žiaurios vergijos kelias.

VI. a/ Apygardos ribų klausymas. Pagal Pietų Lietuvos Partizanų Štabo nutarimą iš A.m. Balandžio mėn. 29 d. nustatyta prijungti visas Alytaus apskrities kairiame Nemuno krante išsiplėtusi iš "TAURO" Apygardos ribą ir dar prijungti prie A. Apygardos antrąją Gudelių ir Balbieriškio valsčius.

Nutarta: prašyti Pietų Lietuvos Partizanų Štabą Apygardą ribas nustatyti apskrities sienose /Alytaus apskrities/ Gudelių ir Balbieriškio valsčius palikti "TAURO" Apygardai.

b/ Gedemino Rinktinės klausymas. Išjungus iš Gedemino Rinktinės Alytaus apskrities dalis esančią kairiajame Nemuno krante.

Nutarta: Gedemino Rinktinės teritorijos plotą sumažinti paliekant jį Lazdijų apskrities sienose, nukėlus priklausančias Gedemino Rinktinei Kakarijos ir Liudvinavo valsčius priskirti Vytauto Rinktinei su toje teritorijoje veikiančiais Laisvės Kovotojų linijas ir visu apginklavimu. Prašyti Pietų Lietuvos Partizanų Štabą šiuo metu veikiantį Lazdijų apskrities ribose partizanų dalinį valdomąjį kandidatą, palikti toje teritorijoje įjungiant į Gedemino Rinktinės sudėtį. Ir grupės Vadą Mindaugą paskirti Gedemino Rinktinės Vadu. Gedemino Rinktinės Vadas dėkuotis perkeltas darbui į Apygardos Štabą. Apygardos Vadu pavaduotojo pareigoms eitį.

c/ Rinktinių ribų perdėstymas. Dėl sėkmingesnio Kovotojų organizavimo Nutarta: iš Vytauto Rinktinės išjungiamai sekančiu nustatytus Rinktinės rubežius, Zemiai išvardinti valsčiai ir jų dalys esančios dalys Marijampolė, Gižai - Vilkaviškis, Kybartai Gedinėje plento pusėje, pradedant nuo Gižų valsčiaus ribą.

1/ Pilviškių, Žaliosios, Daukšėčio, Vilkaviškio, Kivito ir Kybartų valsčiai ir prijungti ŠALGIRIO Rinktinei.

d/ K a d r ų k l a u s y m a s. Kadangi šiuo metu bevaik visose Rinktinėse jaučiamas kadrų trukumas. Be to pagal Pietų Lietuvos Partizanų Štabo išleistą įsakymą gali būti vykdomas pakėlimas į grandinio, puskarininko ir viršininko laipsnius.

Nutarta: sudaryti instruktorių kadrai apmokyti bei paruošimo Kovotojų išsiunčiant atitinkamą programą ir paruošiant juos tinkamai vadovauti. Instruktorių kadrai sudaro: vienas karininkas ir 2 - 3 puskarininkai, kurie nustatyta paskirti iš GELEŽIO VILKO ir ŠALGIRIO Rinktinių. Artysiausiu laiku nustatyti kurioje Rinktinėje bus patogesnė stovyklavimo vieta, kur bus galima paruošti Kadrų kursai. Minėtinių Vadai iš kiekvienos Rinktinės paskiria po 3 - 4 puskarininkus, kur jų nėra gabesnius Kovotojus, kurie turės būti pasiųsti į kursus išeiti nustatytą programą.

d/ Nuolatinio ir pastovaus ryšio sudarymas. Apygardos Štabas palaiko ryšį su visomis Rinktinėmis tik per Vytauto Rinktinės Vadą Vampyrą. VYTAUTO RINK. Vadas Vampyras sudaro nuolatinį ir pastovų ryšį su visų Rinktinių Štabais.

d1/ Spaudos klausymas. Kadangi šiuo metu Apygardoje be Apygardos organo "LAISVĖS ŽVALGO" kuris leidžiamas VYTAUTO RINK. Rinktinės ribose, GELEŽINIO VILKO Rinktinėje leidžiamas kitas laikraštis "KOVOS KELIU". Išdiskutavus laikraščio leidimo klausymą paaiškėjo, kad laikraščio leidimo sąlygos, popierius ir kita medžiaga apribojimas GELEŽINIO VILKO Rinktinėje yra kur

kovotojų V y t a s. Buvus "LAISVĖS ŽVALGOT V. redaktorių Ž v e j i paskirti Apygardos Štabo Viršininku. Leidžiamo Gelažinio VILKO laikraščio "KOVOS KELIU" leidimą sustabdyti. Apygardos organas "LAISVĖS ŽVALGAS" leisti kas dešimt dienų.

e/ Paskaitos Rinktinėse ir jų konspektų paruošimas. Labai svarbus reikalas auklėti Kovotojus ruošiantiesiems aklėjimo turinio paskaitas. Tuo reikalu reikia surasti žmonių, kurie paruoštų atitinkamus paskaitų konspektus. Paskaitas Rinktinėse galėtų skaityti Rinktinių Vadai, Apygardos kapelionas ar kiti Štabo pareigūnai.

Nutarta: paskaitų konspektų paruošimą pavesti Štabo viršininkui Ž v e j u i ir Apygardos Kapelionui.

g/ Laipsnių ir ženklų vadovybai nustatymas ir įvedimas. Iki šiam laikui Partizanų vadovybė neturėjo atskirose jokiais laipsniais ar kitais Vadovybės ženklais ir labai dažnai teko apsirikti laikant Vadovybės, nes dabartiniame mūsų gyvenime labai daznas reiškinys, kad eilinis kovotojas konfiskavęs ar kitokiu būdu įsigijęs buvusios Lietuvos Armijos karininko uniformą nešioja ją su visais laipsniais ir ženklais. Kaip tuo metu Vadovybė vaikščioja civiliai apsirengusi ir jokių laipsnių bei ženklų neturinti. Po ilgų diskusijų priešta bendro susitarimo.

Nutarta: Kreiptis į III Štabą ir prašyti patvirtinti jei rasi tinkamą ar dalinai pakeisti kas šiemiu nutstytas.

Kovotojų uniforma: ta pati kaip buvusios Lietuvos Kariuomenės uniforma. Karininkai ir Vadovybės bei Štabų pareigūnai nešioja pilną Karininkų uniformą su antpečiais, laipsniais ir ženklais. Eiliniai kovotojai: devi buvusios Lietuvos kariuomenės kareivių uniformą.

Pareigūnų atžymėjimo laipsniai.

Apygardos Vadas.....	3 ovale žvaigždutės /- plkn./.
Apygard. Vado pavaduotojas.....	2 ovale žvaigždutės /- plkn. ltn./.
Apygardos Štabo Viršininkas.....	2 ovale žvaigždutės /- plkn. ltn./.
Politinės dalies Viršininkas.....	2 ovale žvaigždutės /- plkn. ltn./.
Apyg. Štabo Skyrių Viršininkai.....	3 ovale žvaigždutės /- major./.
Apygardos gydytojas ir kapelionas..	1 ovale žvaigždutė /- major./.
Rinktinės Vadas.....	1 ovale žvaigždutė /- major./.
Apygardos Adjutantas.....	3 paprast.žvaigždut./- kapt./.
Rinkt.Vad.Pavad./Rkt.Št.V-kas./....	3 paprast.žvaigždut./- kapt./.
Rinkt.Štab. Skyrių V-kai.....	2 paprast.žvaigždut./- ltn./.
Rinktinės adjutantas.....	1 paprast.žvaigždut./- j.ltn./.
Kuopos Vadas.....	1 paprast.žvaigždut./- j.ltn./.
Būrio Vadas.....	1 plati juostelė /- virši./.
Br.Vado Pavaduot. /burininkas/.....	3 siauros juostelės /- pak./.
Skyrininkas.....	3 siauros juostelės /- j. pak./.
Grandininkas.....	1 siaura juostelė /- grand./.

Pareigūnai nešioja Kario Dokyklą skersai gylio įsiuvimo antpečio gnlo šemiu laipsnių, nešioja priešiūtą geltonu /auksinio/ galiono juostelę.

k/ Pasižymėjusių kovose kovotojų atžymėjimas ženklais apdovanojimo klausymas.

Priėjęskant Prie Lietuvos Partizanų Vado įsakymą bei nurodymą, Rinktinių Vadai paruošia atžymėjusių kovose narsumu, bei sąžiningu pareigų atlikimu kovotojų sąrašus, juose saulkiai atžymėdami kovotojų narsumą, uolumą bei sąžiningo darbo atlikimo taip pat ir pasižymėjusius veiksmu garsinę telkinį, narius rašėjus, ir sąrašus pristatyti Apygardos Štabam.

Pageidautina, kad apdovanojimai būtų pristatyti visi verti apdovanoti ataižymėjimo ženklais ir apdovanojimo iškilmėse galėtų dalyvauti bent vienas iš Apygardos Štabo pareigūnų. Ataižymėjimo juostelės ir jų nešiojimo taisyklės nustatytos Pietų Lietuvos Partisanų Vado įsakymu.

i/ Ginklų Valsaus klausymas. Iš tikrų šaltinių sužinota, kad tuo tarpu kai čia Apygardos Kovotojai per didelio ginklų pertekliaus neturi, kitų Apygardų Kovotojai apsirūpina ginklais iškeisdami juos į maisto produktus ar kitokiais būdais gaudami mūsų Apygardos teritorijoje.

Nutarta: Kad visi Rinktinių Vadai imsai iniciatyvos ir kreipia įpatingą dėmesį ginklų, šaudmenų bei kitokios karinės medžiagos rinkimo.

m/ Dalinių iš Rinktinės į Rinktinę perkėlimo klausymas.

Kadangi su šiuo klausymu susiderta punkte /o/ ir jis galutinai išdėstas, tuo pat aksitomas užbaigtas.

n/ Pasyvių kovotojų organizavimas.

Iki šio laiko ne viensa Rinktinėse ir ne vienodai buvo organizuojami pasyvieji kovotojai, Todėl suaktyvinti pasyviųjų kovotojų organizavimą pristaikant Apygardos atatuto.

o/ Apynio ir pansėių kovotojų bei grupių klausymas.

Vytauto Didž. Vadas V a m p y r a s ir kiti Vytauto Rinktinės pareigūnai ir kovotojai nusiskundžia dažnu Rinktinės ribų peržengimu ir skandalingą savo elgesiu sužtraukiant ant rasių gyventojų NKVD ciautėjimą iš Apynio ir jo Kuopos kovotojų pusės.

Nutarta: Pavesti Geležinio Vilko Rinktinės Vadui Ž i e d u i išmiškinti neleistino Rinktinės ribų peržengimo bei jo šalingumo veiksmų apylinkės gyventojams ir raduė kaltu sudrausti ir atatinkamai nubausti. Be to Geležinio Vilko Rinktinės ribose Apynio Kuopos veikimo plote veikiančią kažkokio Simano slapyvardo pasivadinusio asmens gauję susidėjusią iš 7 - 8 žmonių, kuri iki šio laiko nepasidavė jokiai vadovybei ir drausmei, skubiausiu laiku nuginkluoti, jei nuginkluojama gražiuoju nepasiduotų sunaikinti.

p/ Kovotojams pažymėjimo išdavimo klausymas.

Apygardos Štabo jau anksčiau buvo nagrinėjimas klausymas dėl išdavimo kovotojams asmens pažymėjimą tuo atveju jei prasidėtų mūsų teritorijoj karo veiksmai. Pažymėjimai buvo numatyta paruošti Lietuvių, Anglų, ir Prancūzų kalbomis.

Nutarta: Pažymėjimus paruošti kiek galima skubiau. Tekstą rašyti Lietuvių ir Anglų kalbomis, paruošti pažymėjimai Rinktinėms atidundami Rinktinių Vadams saugoti.

r/ Rinktinių vėlevų įsigijimo klausymas.

Visos Rinktinės pasistengia artyniausiu laiku įsigyti Rinktinių vėlevas. Priešlaikant duotų įsakymo Apygardai išdėrų. Kadangi Geležinio Vilko Rinktinė vėliavą pasigamino pirmutinė tai nors ji ir nestatinka nustatytą formą, paliekama tokia kokia yra. Esi leis galimybės sąlygos pasigamina vėliavą ir Apygarda. Kažkam dalinai kaip Rinktinė Vėliavą nesitaiso.

VII. Tarp bažnyčios Vadovybės ir kovotojų susidariusiųjų nesusipratimų išsiaiškinimo reikalas.

Stojus Kapelionui dirbti Apygardoje tarp kovotojų ir besirūpinant jų dvasiniais reikalais atsirado būtino reikalo kreiptis į dvasiškiją, į klebonus prašant jų vienokios ar kitokios paramos bei materialinės paramos. Iš vieno ar kito klebono ar šiaip dvasiškio susilaukta paramos ir pritarimo, bet buvo ir tokių kurie kovotojų darbą smerkia ir net kapelionui pasiūlė kaip persekiojamam bolševikų persikelti ir dirbti kitoje dietoezijoje bet neiti dirbti pas kovotojus, nes esą per šmėsį pavojinga ir prašant Kapelionu Kūrijoje audiencijos pas Kūrijos kanclerį kunigą VIZGIRĄ jis griežtai atsisakė jį priimti, tik per klebono duodamas patarimą persikelti į naują vietą. Turint galvoje tai

Kad Apygardos Kapelionas persekė jamas bolševikų iš savo parapijos turėjo pabėgti ir net reikalingiausių bažnytinių rūbų neturi, buvo kreiptasi į Marijonų vienuolyną Marijampolėje pas Marapijos klebonų kunigą MAŽIKĄ kuris be gražių patarimų ir didelės NKVD-istų baimės veik nieko nesutiko mus persėti. Kreipiantis į dvasiškius kurie šiuo metu sėdi eklepuose besialaputydami nuo bolševikų persekiojamo: kad jie stotų dirbti kaip dvasios vadai kovotojų tarpe, jie atsako: "Kad šiuo kartu dar pereikėti, jug galima patekti į NKVD-istų nagus, kad tuomet ir kai nebus bolševikų ir bus atstatyta Nepriklausomybė tai jie pirmutiniai sutinka būti Kariuomenės kapelionais!".

Matant tokius ir panašius dylykus ir turint galvoje kas laukia to kunigo - didvyrio kuris išdrįso stoti pirmas į mūsų eilėsna ir į kurį gal būt bažnyčios vadovybė žiūri kaip nusižiangiantį savo pareigoms ir prisidėjusi prie "banditų" darbo.

Nutarta: Parašyti atstžinkamas raštas dvasiškijai, vyskupams ir vietoms klebonams supažindinant juos, kas mes esame ir ko mes siekiame įrašant jų dvasinės paramos, kad jie nedraustų, bet dar patys paraginty besielaipstančius nuo bolševikų kunigus, kad jie stotų dirbti kovotojų tarpe eidami kapelionų - dvasios vadų pareigas. Taip pat prašyti, kadjie gyvendami laisvėje rentų mūsų darbą, mūsų siekimus kiek galėdami ir materialine parama. Išaiškinti jiems, kad mes siekiame to, kad atkovojus Tėvynei laisvę ir Nepriklausomybę nesidėlytų į Dvi dalis, valstybė ir bažnyčia, bet kad būtų viena, ~~ir~~ neišskirtiems, ir bendra Tautos ir valstybės Vadovybė.

VIII. Tremtinių, kalinių, nukentėjusių kovotojų ir jų šeimų globos komitetą sudarymo klausymas.

Per įvairius NKVD siautėjimus, kovotojų suaidėrimus bei kovas Apygardos ribose yra daug nukentėjusių kovotojų išblaškytų jų šeimų, nukentėjusių, ištremtų į Sibirą ar pūdomų kalėjimuose kovotojų, rėmėjų ir jų šeimų, kurios neturėdamos jokio prugyvenimo šaltinių badauja, ištremtieji neturėdami jokios paramos iš Lietuvos giminių bei pažįstamų mirštą badu, kaliniai karių šeimos ištremta į Sibirą ar išblaškytos po įvairius Lietuvos kampus negauna jokio maisto ir turi tenkintis vien gamtamane kalėjime pamaitomos. Mūsų pareiga kiek sąlygos leis ir kiek mes galėsime sudaryti išteklių rentti visus nukentėjusius, kalinius ir ištremtusius.

Nutarta: Sudaryti prie Apygardos Štabo Vyriausią tremtinių, kalinių ~~ir~~ nukentėjusių kovotojų ir jų šeimų Šelpimo bei globos komitetą. Rinktinėse paskirti įgaliotinius kurie rūpintųsi surašyti ir ištirti materialinę padėtį likusių be globos kovotojų, rėmėjų, šeimų ir jų aprašus pristatytų Vyriausiojam Komitetui. Be to rinktų aukas nukentėjusiems šelpti. Į Vyriausiąjį Komitetą išrėnktas: Apygardos Kapelionas - K r i v a i t i s.
Apygardos Vado pavaduotojas - A u k s u t i s ir
Štabo Adjutantas - Š a r ū n a s.

IX. Laisvės Kovotojų organizacijos pokarinius laikas įkūrimo klausymas. Turint galvoje 1919 m. savanorius ir tas vyriausias kurios jiems buvo padaryta Laisvės ir Nepriklausomybės metais; kad atgavus Nepriklausomybę Laisvės Kovotojai neliktų užmiršti, kad turėtų aprandžiamą balsą valdyme ir gyvenime, kaip sumanymas įsteigtą Laisvės Kovotojų nekarinę partiją, kuri pasikaitus laikams galėtų dalyvauti Valstybės politiniame gyvenime.

Nutarta: Šiuo klausymu duoti pasiūlymą Pietų Lietuvos Partizanų Štabui siūlant šį klausymą atatinkamai pernagrinėti ir siūsti partijai duoti Lietuvos Demokratų Partijos pavadinimą.

X. Klausimai ir sumanymai. Išdalinant Rinktinių Vadams paruošius sumanymus kviečia kito klausymas dėl atsiskaitymo su Apygarda.

Nutarta: Remtis ir vadovautis ankščiau tuo reikalu išleistu [illegible]

Apygardos Štabas išleis tuo reikalu atitinkamą įsakymą, kad visose Rinktinėse būtų elgiamasi vienodai.
Visi Rinktinių Vadai įpareigoti parinkti kuo greičiausiai ir prisiųsti Apygardos Štabam Partizanų Kurėjų sąrašus, žinias apie turimus ginklus, šaudmenis ir jų atvargas. Su šiais sąrašais kartu prisiųsti ir Partizanų Savanorių sąrašus. Partizanus Savanorius numato dalinių Vadai, savo dalinio veikimo plotuose. Pageidaujama, kad jų būtų numatoma bent 500 - 600 daugiau, negu tame plote yra partizanų kurėjų. Partizanais savanoriais gali būti numatoma visi Taurės lietuviai, kurie atėjus laikui su ginklu ran koje papildys mūsų eiles. Taip pat kartu prisiųsti ir susisiekimo priemonių, kaip arklių, pakinktų, vežimų, auto mašinų, dviračių ir kit. esamų Rinktinių ribose žinias.
Užbaigiamąjį žodį tarė Apygardos Vadas Pulkininkas Mykolas - Jonas , jis dėk ją visiems suvažiavimo dalyviams už kantrybę ir gražius sumanymus, pareikštus suvažiavimo metu. Taip pat dėkoja Apygardos Štabo pareigūnams, Adjutantui Š a r ū n a i Kapelionui K r i v a i š i u i, Vyr. "DAINAVĖS ŽVALGO" Redaktoriui Ž v e j u i, už parodytą initiatyvą Apygardos Štabo darbe, leidžiant įsakymus Apygardai ir dirbant organizacinį Apygardos Štabo darbą. Neatsiradus daugiau klausymų bei sumanymų , suvažiavimas baigiamas malda Ir TAUTOS H I M N U.
Priede: Apygardos Vado KAZIMIERAIČIO su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais, pasitarimo protokolas ir Gegužės mėn. 31 d. Apygardos Vado MYKOLO - JONO su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovais, pasitarimo protokolas.
Šitas protokolas yra surašytas dviejuose egzemplioriuose.

APYGARDOS V A D A S

APYG. VADO PAVAVAUGDOJAS

APYG. KAPELIONAS

APYG. ŠTABO VIRŠININKAS

APYG. ŠTABO ADJUTANTAS

VYTAUTO DID. Rinktin. VADAS

G. VILKO Rinktin. VADAS

ŽALGIRIO Rinktin. VADAS

APYG. ŠTABO RAŠTININKAS

[illegible]

p r o t o k o l as

Zakazano „Tauro" spyczniec [illegible] nas, [illegible] Parkanu [illegible] nie [illegible] [illegible], Ludat, Mazytis, Vytas, Laima, Kestas i kt. [illegible].

Posiedzenie „Tauro" spyczniec [illegible] [illegible] [illegible]

slaptažodžius dažniau keičiamus ir dublinčiau ta pačia ar kita vyčio priemone, nes mūsų veikla dėl šių vyčiminių ir slaptažodžių nesimai išiššifruojama.

Čia pranešu, kad susijungtume ateityje galimybės gauti medikamentų ir ginklų.

Jis pasiūlė, kad Šukiaičių /Viduriu, Ryto, išlaisvės kulkosaitės/ partizanų vadovybės yra susijungusios į vieną Šukiaičių Partizanų Štabą. Siekiama pastangos sudaryti Lietuvos Išlaisvinimo Fronto, kuri dabar yra užsienyje veiančio Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto filija. Maždaug prieš šešias savaites kelios partizanų užėlė toki bendradarbiavimą: partizanų nuo partizanų dažniau pasikeitė veiksmų informacija, o kelios partizanų dažniau privalo būti jėgėdžiais veiksmui į Lietuvos teritoriją. Kad su tuo nebuvo užtikrinta tas šis bendradarbiavimas apsiribojo tik smulkia viena kitiems pagalba.

Tokiu būdu Erlis pasiūlė, kad jei esąs įgaliotas pasiūlė dėl bendros vadovybės sudarymo veiksmą, tai nėra įgaliotas dalyvauti galutiniam pilnutiniui, institucinančiajai Teritorijos partizanų vadovybės, sudarymo.

„Geležinio Vilko" Kuklinis Vaclovas - Žiedas užtikrino žinias apie „Tauro" Apygardos partizanų veiklą yra analogiška visoms Pietų Lietuvoms apygar-

(atkelta iš antro puslapio)

3

35

„Tanus" Mykyjanas Kadas, Mykolas-Jonas perskaitė lietuvių Petų Lietuvos Partizanų Vadovybės susijungimo protokolus ir Partizanų Vado deklaraciją. Be to paskaitė formavo apie Petų Lietuvos Partizanų Štabo misiją tatyma flankuojančia ginkluotai bruoliai prisiėgalimas atsikuriančios demokratijos partizanus pastangas pasiuosti iš Lietuvos teritorijos.

Nutarta:

1. Sudaryti tarpusavio ryšio tarp abiejų šalių,
2. Atsiuntinius laikus eiti prie bendros vadovybės sudarymo,
3. Abiems pusėm įsakyti žmonių pyšinę, dėl susijungimo ir bendros partizanų vadovybės sudarymo,
4. Pendrai laikytis Partizanų Vado paskelbtos deklaracijos, atsikuriančia Lietuva nikalais.

Protokolas surašytas trijose egzemplioriuose.

Mykolas-Jonas Kėdas

Juozas Erelis Mėnytis

Vytis

P R O T O K O L A S.

1946 m. Gegužės mėn. 31d. Pietų Lietuvos Partizanų Vado pavaduotojas Mykolas - Jonas ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai: Andrius ir Alfonsas aptarę svarbiausiu Lietuvos Išlaisvinimo klausymus priėjo sekančių išvadų:

1/ Aukščiausias Lietuvos Išlaisvinimo Kovos karinis ir politinis centras yra Lietuvoje.

2/ Vyriausias visc krašto išlaisvinimo veiklos organas turėtų būti Lietuvoje; Jį sudarytų demokratinių Lietuvos partijų, pasipriešinimo organizacijų partijų ir Vyriausios Partizanų vadovybės atstovai.

3/ Oinkluotoms krašto pajėgoms vadovautų Vyriausioji Partizanų Vadovybė. Vyr. Partizanų vadovybė turėtų būti subordinuota Vyr. politiniam organui.

4/ Lietuvos Išlaisvinimo veikla turėtų būti koordinuota, su visais lietuviškais veiksnais visame pasaulyje. Visam Lietuvos Išlaisvinimo darbui vadovauti užsienyje pavedama Vyr. Politinio organo delegatūrai.

5/ Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai: Andrius ir Alfonsas turėdami galvoj iš Lietuvos Išlaisvinimo kovą suderinti su krašto ir užsienio veiksnais, prašo mykolą - Jonąpaskubinti partizanų Apygardų vadovybių pasitarimuose Vyr. partizanų vadovybių sudaryuą. Jie iš savi pusės, bendradarbiaudami su partizanais dės pastangų Vyr. politinio organo sudarymui.

Minėtų organų skubotas sudarymas šiuo metu yra lemiantis Lietuvos valstybės kovai ir jos ateičiai.

Mykolas - Jonas prašomas partizanų vadovybės smulkiau painformuoti šiuo reikalu susijusiais klausymais.

Šis protokolas surašytas vienas egzemplioriuje.

Nuorašas atitinka originalą: Parašai { Mykolas - Jonas
Alfonsas
Andrius.

1. Pavo. Apygardos posėdžiai 1946 III 10 d. Lygumos paviete

Protokolas.

Posėdy dalyvavo:

1. Apygardos vado pavaduotojas P. 2. Apygardos štabo viršininkas Kazeitis 3. Apygardos adjutantas Paršeras 4. Lytauto rinktinės vadas Kempyras 5. Lytauto rinktinės pavaduotojas Boduškelis.

Diskutuota

Apygardos adjutantas šaunus pranešimas kaip teisės pasekimas (dangnoj kalbą pranešė lietuvių kalbą) del šaunaus Apygardos vado Mykolo-Juno, Kempės pranešimo dėl šaunaus apyskaitos. Po Apygardos vado ilgesnės ir daugiau nuo kitų pastebėjimų kaip kaip ateities Mykolo šaunus kiekvienas adjutantas, Kempės ir kt. Mykolo adj. Šaunus pranešimas kad yra svarbi ir Lietuvos kraštui vadas Juodas. Šiandien pagrindinis pranešimas dangnoj papasakoti kokios mintys [illegible]

Paskui buvo aptariamas adj. Šaunus pranešimas ir nutarimas rezolicijoms savo pilnai kaip ir pirmu sušaukt ateitant nuomę Apygardos vado.

Diskutuoti:

1. Apygardos vado pranešimas.
2. Štabo viršininko vado skyrimas.
3. Ryšio su P.K.P. štabu.
4. Kito Apygardos reikalai.

5. Po trumpų diskusijų Apygardos vado pranešimas. Apygardos štabo viršininkas Juozas, del kurio tas pasiūlė RKR vadai siūlytas pranešimą jį pantiesti.

II. Šeštinio Oltko vinktinis pasta Apygardos Leitenantas Kairėje pusėje Lygiai su vinktinis Lauko vadas Kazokas.

III. Kr. Apygardos vėliavos, kad ir kas pas ir vėliavinėje eilėje šitos bus laikomos, Metasta pažymėti P.d. P. Jūsų, kad šiems būtų galima laikyti kas reikia.

IV. Su Šarūno vinktinis metasta palaikyti ryšį per tuos pačius vyrimitus ir tinkl. kita ryšio bekorės no vinktinė

V. Apgardos centras išsiartinti su Šeštinio Oltko vinktinis žiūrėti del pastatymo kaip mėta šiuo-sių tovatų ir pakliaviant pas ar mėsinus gyventojus priimonisi. Tuojau atos apgardinės pri-mimi ir viso pranešimo atsyrinis. Bolševikų užuojimo metu kapitonas remanti vinktinį pasiųsti eurasiškiems kulsinius 15 1946 V. Ref. d. L. K. organą „Laisvės Žvalgą" protelti apgar-dinį P. Šeštinio Oltko vinktinį.

Pasirašo:

Apg. Podėjo [signature]

Apg. Kapitonas [signature]

Apg. Adjutantas [signature]

Apg. Rinkl. vadas [signature]

K.L. [signature]

Antanas YLIUS

TAURO APYGARDA PRISIMINIMŲ FRAGMENTAI

Apie autorių

Antanas Ylius gimė 1909 m. balandžio 21 d. Kėdainių apskrityje, Ariogalos parapijoje, Paginėvio kaime. Kai buvo dviejų metų, Nemune nuskendo jo tėvas Matas Ylius-Ylevičius. Motina Marija-Magdalena Magdušauskaitė-Yliuvienė liko našlė su 6 vaikais. Ji buvo eiguliu Gėluvos dvare, vėliau ištekėjo už mažažemio Stanislovo Unikausko iš Negirvos kaimo. Patėvis nesirūpino ne tik posūniais, bet ir savo vaikais.

Aštuonerių metų Antanukas išėjo tarnauti pas ūkininkus, kur pajuto tikrą vargo skonį. Vasarą ganė gyvulius, o žiemą lankė mokyklą. 4 skyrius baigė Žąsinų kaime, kur mokytojavo marijampolietis Vincas Bendoravičius. Mokytojas žinojo vaiko šeimos materialinę padėtį, bet, matydamas gabumus mokslui, patarė kreiptis į Tėvus Marijonus Marijampolėje. Antanukas pasiūlymu liko sužavėtas. Mokytojas padėjo parašyti prašymą į vienuolyną ir sutvarkyti kitus formalumus. Motina ir patėvis neprieštaravo.

1925 m. lapkričio 25 d. patėvis su „kraičiu" (maišu aprangos reikmenų) Antaną nuvežė į Kėdainius, iš kur tas vienas traukiniu pasiekė Marijampolę. Antanas Ylius norėjo tapti kunigu, tačiau vienuolyno vyresnybė iš pradžių nenorėjo su tuo sutikti, nes jis ėjo jau 16-us metus ir gimnazijai buvo per senas. Vienuolyne darbo davė nemažai, bet Antanas užsispyrė mokytis. Kiekvieną laisvą minutę jis sėsdavo prie knygų.

1926 m. viduržiemį A. Ylius išlaiko egzaminus į trečią gimnazijos klasę ir priimamas laisvu klausytoju. Per vasarą papildomai pasimokęs, išlaikęs pataisas iš lotynų ir vokiečių kalbų, 4-tą klasę pradeda kaip tikras mokinys. 1931 m. pavasarį A. Ylius

Kunigas Antanas Ylius-Vilkas, vienas iš partizanų Tauro apygardos steigėjų

baigė Marijonų gimnaziją ir rudenį buvo pasiųstas į Kauno Vytauto Didžiojo Universitetą, Teologijos-filosofijos fakulteto teologijos skyrių.

1934 m. birželio 29 d. Lietuvos Tautinio Eucharistinio kongreso metu Kaune A. Ylius buvo pašventintas kunigu. 1935 m. jis baigė universitetą ir paskiriamas į Marijampolę vikaru ir pradžios mokyklų tikybos mokytoju-kapelionu. 1936 m. rudenį tom pačiom pareigom buvo pasiųstas į Žemaičių Kalvariją, o 1938 m. vėl grąžintas atgal į Marijampolės bažnyčią. Čia jis buvo angelaičių vadovu ir „Pavasario federacijos" Marijampolės apskrities dvasios vadu.

Kai 1940 m. bolševikai užėmė Marijonų vienuolyną, o vienuolius išvaikė, kun. A. Ylius su kun. V. Šaukliu buvo paskirti į Skardupius, kur kun. A. Kazlausko rūpesčiu buvo padėti bažnyčios pamatai. Abu kunigai ėmėsi statybų. Nepaisant sovietinių valdininkų trukdymo ir grasinimų, 1941 m. dar be grinčių bažnyčioje buvo pradėtos gegužinės ir kitos pamaldos.

Prieš pat karą, birželio 9—10 dienomis, žmonių gaudynių ir išvežimo dienomis, kun. A. Ylius slapstėsi su daugeliu parapijiečių Skardupių lauko grioviuose. Vokiečių okupacijos metais kun. A. Ylius baigė įrengti bažnyčią. Jis pastatė dviejų aukštų kleboniją — Marijonų naujokyną, parapijos namą su sale ir ūkiniu pastatu. Rizikuodamas gyvybe, kun. A. Ylius su parapijiečių pagalba išsaugojo 4 žydus, kurie šiandien visi gyvena ir dirba Izraelyje.

Užėjus rusams, kun. A. Ylius, siekdamas, kad Lietuva būtų laisva, lietuviška demokratinė, nepriklausoma respublika, įsijungė į Pasipriešinimą. 1945 m. spalio men iš 21 į 22 d. naktį kun. A. Ylius buvo suimtas ir 1946 m. vasarą nuteistas pagal SSSR BK 58-1A ir 10 straipsnius už savo politinę veiklą. Jo byloje nebuvo rasta jokių teroristinių veiksmų. Kun. A. Yliaus sąžinė ir rankos yra visiškai švarios. Jis ramia sąžinę gali savo rankose laikyti Šv. Ostiją, atnašauti Šv. Mišių Auką ir atlikti visas kitas kunigiškas pareigas.

Sovietinio laikotarpio spaudoje apie kun. A. Yliaus asmenybę ir jo darbus buvo skleidžiami įvairūs prasimanymai ir šmeižtai, žinant, kad per komunistinės spaudos monopolį neprasiskverbs joks oponento tiesos žodis. Kun. A. Ylius parašė atsiminimus, iš kurių, autoriui mielai sutikus, publikuojame fragmentus apie partizanų Tauro apygardos organizavimąsi, jos veiklos pradžią ir skaudžius 1945 m. rudens areštus.

1. Organizavimosi priežastys

Pirmoji organizavimosi priežastis buvo instinktyvus savigynos ir savisaugos jausmo prasiveržimas, noras apsaugoti tautą ir save. Dar vokiečių okupacijos metais, artėjant frontui, buvo kilusi mintis susiorganizuoti savigynai, jeigu vokiečiai traukdamiesi per daug savivaliautų ir kenktų mūsų tautai. Šios minties entuziastas buvo Juozas Radzevičius.

Lietuviai niekados neužmirš vokiečių klastingumo, šovinizmo ir godumo. Dar giliai lietuvių pasąmonėje tebeglūdėjo: „Daug kryžiuočių nuo Malburgo rengias mus terioti. . ." Kad vokiečiai tebėra anų kryžiuočių palikuonys, lietuviams teko patirti jau Antrojo pasaulinio karo metu ir ypač per okupaciją. Lietuviai, matydami komunistų daromą tautai neapsakomą žalą, tikėjosi, kad vokiečiai padės nusikratyti raudonojo košmaro ir

atkurti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Bet jie pasirodė esą tokie patys grobuoniai, kaip ir komunistai. Skirtumas tas, kad rusai komunistai pasirodė laukiniai barbarai, o vokiečiai — civilizuoti barbarai! Vos tik įžengę į Lietuvą, praliejo ne vieno lietuvio kraują, pasistengė atleisti mūsų ministrus ir vietoje jų sudaryti patarėjų „ratus". Šitas jų žygis visus lietuvius, kurie buvo pasiryžę padėti vokiečiams vyti rusus kuo toliausiai nuo mūsų brangios Tėvynės, atšaldė. Vokiečiai pasirodė esą ne išlaisvintojai, o tokie patys okupantai, rudas slibinas.

Bet ir 1941 m. birželio pradžioje komunistų surengtas masinis lietuvių išvežimas Rusijon buvo toks baisus ir sukrečiantis, kad mes negreit atsikvėpsime ir atsikvošėsime. Taigi lietuviai rengėsi gintis nuo vokiečių ir nuo sugrįžtančių raudonarmiečių. Frontui artėjant, vokiečiai šį lietuvių psichologinį nusiteikimą stengėsi panaudoti savo reikalams. Jie dar labiau išpūtė įvairius faktus ir padarė raudonarmiečius baisesnius už pačius plėšriausius žvėris. Jie rašydavo ir kalbėdavo visur, kiekviena proga, kad grįžtantieji raudonarmiečiai visur palieka tik juodą žemę ir kraujo klanus: visa išdegina, išnaikina, išniekina, iššaudo. Kadangi mums teko patirti tų žiaurumų, tai buvo sunku patikėti tuo, ką vokiečiai kalbėjo. Kaip raudonarmiečiai elgėsi su lietuviais prieš pat karą, pranoksta visas fantazijas. Nė pats velnias pragare žiauriau nesielgtų!

Man pačiam vienas vokiečių karininkas, būdamas mano namo pastogėje ir žiūrėdamas pro žiūroną į tolį, taip kalbėjo: „Antai bolševikai visus gyventojus su manta žiauriausiai spardydami, mušdami ir kankindami varo į rytus. Jie nė vieno kunigo nepalieka gyvo, važiuok su mumis į Vakarus, nes kitaip už pusės valandos čia jau gulėsi negyvas."

Sunku šio momento šiurpumą įsivaizduoti tam, kuris nėra buvęs tokioje padėtyje. Matau, kaip važiuoja kolona besitraukiančių į Vakarus lietuvių. Jų tarpe yra pažįstamų veidų — visa Žilių šeima; vokietis vilioja ir mane važiuoti. Tačiau dauguma parapijiečių pasilieka, todėl apsisprendžiu likti ir aš. Paklausiau tą vokietį karininką:

— Jūs esate tikintis, ar ne? — Jis atsakė teigiamai ir net patikino esąs katalikas, austras. Dėl to man pasidarė daug lengviau su juo kalbėtis ir tariau atvirai:

— Kol viskas krašte ramu, tvarkoje, kol nėra jokių pavojų, tol mes giriamės esą liaudies vadai, iškėlę galvas vaikštinėjam ir didžiuojamės, kad mus liaudis liaupsina. Bet, kilus pavojui, tu, vargše liaudie, lik viena nežinomam likimui, o mes, vadai, susiėmę už skvernų, mausime į šiltesnes vietas, į „šiltus" kraštus. Į ką visa tai būtų panašu, jei aš pasitraukčiau? Palikti liaudį nelaimėje man būtų didelė gėda ir bjaurus nusikaltimas. Aš to padaryti negaliu. Kaip bus mano liaudžiai, tegul būna ir man. Aš turiu likti ir liksiu su savo liaudimi.

Jis atsakė jaudindamasis ir su ašaromis akyse:

— Labai gerai suprantu jūsų sunkią padėti ir giliai užjaučiu. Kaip išmanai. Prievarta negaliu ir nedrįstu varyti, nes esu katalikas. Jūsų nusistatymą labai gerbiu, bet žinok gerai, kunige, kad už pusės valandos čia žūsi ir savo liaudžiai nieko nepadėsi. Paskutinės minutės. Delsti negalima. Kaip apsisprendi?

— Aš lieku Dievo Apvaizdos valioje.

Ir vokiečiai, padegę mano kluoną su visais pašarais, dūmų priedangoje pasitraukė Rytprūsių link per laukus į Bartninkų ir Vilkaviškio pusę. Buvo sunku ir liūdna žiūrėti į besitraukiančius vokiečius, į degantį pastatą, kurį taip sunkiai stačiau. Aplink zvimbė kulkos kaip bitės, ir negalima buvo išeiti to pastato gesinti...

Vokiečių bauginimai dar labiau paskatino mus žūtbūtinei kovai. Verčiau mirti ginantis, o ne būti sutryptiems. Kadangi vokiečiai traukėsi pro mus labai tvarkingai, nieko pikto nedarydami, tai kai kurie, žadėję ginti liaudį, pasitraukė su jais. Taip išnyko pirmutinis mūsų ryžtas, nes jis pasirodė nereikalingas. Sugriuvus pirmąjai apsigynimo organizacijai, artėjant frontui, nebuvo galimybės vėl susiburti. Taigi komunistai mus užklupo antrą kartą visai pasiruošti nesuspėjus. Jie galėjo su mumis daryti viską, ką tik norėjo, bet kadangi skelbėsi ateiną mūsų vaduoti, gelbėti nuo vokiečių fašistų, tai netiko staiga naikinti ir žudyti. Mūsų apylinkėse tokių žiaurumų nepastebėta iš karto.

Praėjus frontui pro Skardupių apylinkę, kiek pamenu, tuojau paėmė tik vieną Adolfą Penčylą iš Pacentų kaimo, pas kurį pradžioje gyvenau. Jį, matyt, įskundė Jurgis Žaldarys, nes su Žaldariais Penčyla gyveno nesantaikoje. Raito kareivio varomas jis nenusiminė, kadangi buvo ūkininkų streiko Suvalkijoje dalyvis ir manė, kad tai jam bus užskaityta nuopelnu ir paleis. Tačiau neteko girdėti, kad Penčyla būtų grįžęs.

Vėlesni įvykiai parodė, kad būtinai reikia organizuotis ir rimtai gintis. Vos tik praūžė karas, tuojau prasidėjo nauja tvarka, tikriau sakant, visiška organizuota netvarka. Jau pirmosiomis dienomis prasidėjo stambesnių ir geriau besilaikančių ūkininkų apiplėšimai. Skardupiuose apiplėšė Inkaratus — išnešė lašinius ir rūbus. Buvo kaltinami miškiniai, kurių dar nebuvo. Tai padarė, be jokios abejonės, stribiteliai miškinių vardu.

Kadangi karas dar nebuvo visai pasibaigęs, tai kai kurie, bijodami, kad nebūtų paimti į kariuomenę, ėmė slapstytis arba išėjo į mišką. Tuojau po karo imta stambesnius ūkininkus nubuožinti, dalyti jų žemes, gyvulius, padargus ir t. t. Kol dar nebuvo tvirtos valdžios rankos, visokiomis priedangomis prasidėjo įvairūs plėšimai, žudynės, naikinimai, deginimai. Prasidėjo įskundimai, kerštavimai už vokiečių okupacijos laikus. Kai vanduo sudrumstas, visi stengiasi žvejoti. Rusas okupantas, prisidengęs komunizmo kauke, pradžioje įvairiais tarnautojais paskyrė pačias lietuvių padugnes, nemokšas, kad pasiektų užmaskuotą tikslą — lietuvius nutautintų ir visą Lietuvą surusintų. Tie, rusų skatinami ir giriami, iš kailio nėrėsi, kad pateisintų pagyras ir įtiktų. Jie ruošė dirvą lietuviams sunaikinti — išvežti į Sibiro platybes.

Tuo metu prasidėjo ir žūtbūtinė lietuvių kova su okupantais ir jų pakalikais. Nubuožintieji arba jaučiantieji, kad bus nubuožinti, besislapstantys nuo paėmimo į okupantų kariuomenę, išėjo į miškus ir griebėsi ginklo. Pirmiausiai jie pradėjo persekioti parsidavėlius tarnautojus bei karštakošius kolchozų kūrėjus. Aišku, čia galėjo pasitaikyti ir nepateisinamo asmeniškų sąskaitų suvedinėjimo arba neteisingų kontrįskundimų miškiniams iš pavydo. Man teko nugirsti, kad ten ir ten nužudytas mokytojas ar kitas tarybinis tarnau-

tojas, ar per pasilinksminimą įsiveržęs ginkluotų vyrų būrys pasityčiojo ar nubaudė besilinksminančius. Taip pat mano ausis pasiekė, kad buvo nužudytas Vidgirių mokyklos sargas Macijauskas. Už ką — nepavyko sužinoti.

Kartą girdėjau tokį nutikimą. Miškiniai, apsirengę čekistų uniformomis, užėjo į pabėgusio į Vakarus Žiliaus ūkį Skardupiuose. To ūkio komisaru (ūkvedžiu) buvo paskirtas Lietuvos rusas, marijampolietis Aleksandras Popovas. Ūkio sargu buvo kažkoks Radzevičius. Miškiniai, vaidindami čekistus, užklausė Radzevičių, ką jis gero nuveikęs tarybinės Tėvynės labui. Tas, nežinodamas, su kuo turi reikalų, ėmęs nuoširdžiai, net su pasididžiavimu pasakoti, kad jo nurodymu jau suimta ir kalėjime uždaryta nemažai Marijampolės ir Keturvalakių valsčių stambesnių ūkininkų. Miškiniai pagyrę, tuo padrasindami kalbėti toliau ir atviriau. Dabar jis ėmęs pasakoti, kuriuos Skardupių, Meškučių, Balsupių, Vidgirių ūkininkus dar reikia suimti ir išvežti Sibiran. Miškiniai dar ir tada neišsidavę, kas esą. Jie surašę jo kalbos aktą, pareikalavo kaip liudininkus pasirašyti minėtą Popovą, jo žmoną ir dar kelis kitus asmenis. Po to liepė Popovui pakinkyti porą arklių, pasiėmė maisto ir pareikalavo, kad Radzevičius važiuotų kartu su jais Marijampolėn. Ten už jo nuopelnus bus atitinkamai atlyginta. Radzevičius su džiaugsmu sėdęs vežiman ir važiuodamas dar toliau dėstė savo planus. Privažiavus sankryžą Keturvalakiai—Liudvinavas—Marijampolė—Kalvarija ir jiems pasukus Liudvinavo, o ne Marijampolės link, Radzevičius suprato, kad kalbėjo su miškiniais. Tada jis ėmė prašyti dovanojamas, bet miškiniai jo pasiteisinimo neklausę, nes turėjo pakankamai duomenų, rodančių padarytas skriaudas lietuviams. Privažiavę Šešupės tiltą prieš Liudvinavą, nušovė jį ir pametė po tiltu.

Tokioje aplinkoje kilo rimtas klausimas, kas visa tai daro ir kokiu tikslu. Ar vyksta tik asmeniški kerštai, girtų siautėjimas, savivaliavimas, ar yra kitokie išskaičiavimai, planai, tikslai? Šitaip man begalvojant, besvarstant, 1945 m. pavasarį pas mane atvyko Jonas Pileckis, gerai pažįstamas asmuo, kuris bandė bėgti į Vakarus, bet nespėjo. Lietuvos Nepriklausomybės laikais jis buvo labai aktyvus ir sumanus „Pavasario sąjungos" veikėjas. Vokiečių okupacijos laikais buvo Marijampolės apskrities policijos viršininko pavaduotojas ir įspėdavo lietuvius apie vokiečių rengiamas gaudynes. Kiek žinau, jis niekam pikto nepadarė, bet bolševikai su juo būtų skaudžiai susidoroję. Aš leidau jam už tvarto po malkine išsikasti slėptuvę.

Mes nusprendėme, kad toks žudymasis yra labai skaudus ir nepakęstinas dalykas mūsų mažai tautai, kad toks savivaliavimas turi būti kuo greičiausiai sustabdytas. Mudu manėme, kad pavieniui nieko nebus galima padaryti. Nusprendėme, kad reikia sukurti organizaciją, kuri sudraustų savivaliautojus, o visus veiksmus labai rimtai apgalvotų juridiškai. Mes gerai žinojome, kad ne mums priklauso žmonių gyvybė, todėl su šiomis problemomis susijusius klausimus turime spręsti labai atsakingai. Vis tiek kada nors reikės duoti ataskaitą už kiekvieną atimtą gyvybę.

Taigi mūsų organizavimosi trečioji priežastis buvo noras ir pastangos sustabdyti žudynes, savivaliavimą, kerštavimus, asmeninių sąskaitų su-

vedinėjimus. Vėliau prisidėjo ir ketvirtoji, svarbiausioji organizavimosi priežastis — noras pagal konstituciją nuo Tarybų Sąjungos atskirti Lietuvą ir ją padaryti laisva, nepriklausoma, demokratine, lietuviška Respublika.

Tai turėdami prieš akis, ryžtingai griebėmės darbo. Nepaisėme, kad galime pakliūti čekistams į nagus. Priežastys buvo svarbios. Dėl jų dirbti ir aukotis buvo verta, teisinga ir reikalinga. Nevertas laisvės tas, kas dėl jos nesiaukoja. Laisvės dovanai niekas neduoda, ją reikia atkovoti kančia ir krauju — ji to tikrai verta!

2. Tauro apygardos organizavimosi pradžia

Mudviem su J. Pileckiu besiteiraujant apie miškinius ir beieškant su jais kontakto, vieną dieną pas mane atvyko Vytautas Gavėnas su keliais savo draugais. Kitų pavardžių dabar jau neprisimenu, rodos, buvo V. Gavėno brolis, „Oželis" ir dar kažkas. Aš ir J. Pileckis dėl to atvykimo labai apsidžiaugėme. Dabar supratome, kad mūsų svajonės tikrai išsipildys. Jie pasigyrė, kad turi gerą organizaciją, kad palaiko ryšius su užsieniu — turi radijo siųstuvą-priimtuvą, leidžia laikraščius ir t. t. Mums buvo be galo džiugu klausyti. Po to susitikimo jie kartais atnešdavo mašinėle rašytų atsišaukimų ir informacijų apie įvykius užsienyje, apie Lietuvą ir lietuvių reikalus. Tas žinias mes ryte rijome kaip meška medų. Pradėjome smulkiau teirautis apie jų organizaciją ir vadus. Pasirodė, kad jie neturėjo jokios organizacijos! Tai buvo palaidos, atskiros, viena nuo kitos visai nepriklausomos grupės, dirbančios kaip kam patinka. Nusprendėme, kad tokia palaida bala nepakenčiama, kad būtinai reikia organizuotis ir burtis, sudaryti bendrą vadovybę, užkirsti kelią savivaliavimams, smurtui, prievartai.

Po kiek laiko sprendimą įvykdėme: sudarėme Tauro apylinkę, į kurią turėjo įeiti Palių miškai, Kazlų Rūdos girios, Marijampolės, Vilkaviškio ir, rodos, Alytaus apskritys. Apylinkės vadu buvo išrinktas Vytautas Gavėnas-Vampyras. Apylinkės štabo viršininku paskirtas J. Pileckis-Brokas. Štabo būstinė buvo pas mane Skardupiuose. Pasiryžta rinkti ir telkti viską, kas buvo reikalinga Tauro apylinkės tikslams. Aš pats buvau išrinktas tiekimo ir sanitarijos viršininku. Ir nuo to laiko po truputį pradėjau rinkti reikalingus pagal paskirtį reikmenis: maistą, vaistus ir kt. Ta pačia proga pasirinkau Vilko slapyvardę. Kunigui, rodos, tokia slapyvardė netiktų — lyg per žiauru, bet vilkas nelygu vilkui. Marijampolėje anuo laiku stovėjo 9-tas Geležinio Vilko pulkas. Kareivinių kieme staugė galvą iškėlęs geležinis vilkas, pro kurį dažnai važiuodavau ir grožėdavausi. Jį sapnavęs Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas ir toje vietoje, kur vilkas staugė, buvo kurtas Vilnius. Mūsų štabo nariai tada manė, jog mums reikės staugte staugti visam pasauliui, kad Lietuva vėl taptų laisva ir nepriklausoma. Tik dėl to aš ir pasirinkau Vilko slapyvardę. Ateistai-stalinistai tik žino, kad vilkas — plėšrus gyvūnas, žvėris, bet nenori girdėti, kad buvo yra ir bus Vilniaus Geležinis Vilkas, Vilniaus miesto simbolis! Esu tikras, kad istorija nekaltins už tokios slapyvardės pasirinkimą.

Sukūrus štabą, pareikalavau priesaikos. Susirinkusiems vyrams pa-

reiškiau, kad stengsiuosi numatyti planą, saugosiu nuo nukrypimų ir paruošiu kitas galimas veikimo sąlygas, o į smulkmenas nesikišiu, nes tam neturiu laiko — esu parapijos klebonas ir kunigas. Su tuo mano pareiškimu visi mielai sutiko. Visi prisiekė, kad laikysis organizacijos nustatytos drausmės, tvarkos ir nelaužys Dievo bei Bažnyčios įstatymų. Taip prasidėjo mūsų organizuotas veikimas.

Kaip bevalgant ir begeriant kyla apetitas, taip ir mums atsirado noras ne tik veikti, bet ir plėstis. Greitai pastebėjome, kad apylinkės ribos mums per siauros. Juk ir kiti lietuviai yra mūsų broliai, kodėl juos turime palikti likimo valiai? Nutarėme kurti apygardą. Bet tam reikėjo žmonių, vadų. Ėmėme tuojau dairytis į visas puses, kur jų galėtume rasti. Daugiausia suieškojo V. Gavėnas. Per vieną pasitarimą (datos neprisimenu) numatyti kandidatai į apygardos štabą: aviacijos majoras Taunys, pulkininkas Butkevičius, agronomas Pupelis, leitenantas Bacevičius, Radzevičius iš Marijampolės ir dar keli. Visus šiuos asmenis liepos 23 d. sukvietėme pas mane pasitarti. Per tą pasitarimą įkūrėme Tauro apygardos štabą. Vadu buvo išrinktas mjr. Taunys, štabo viršininku — ltn. Bacevičius, plk. Butkevičių padarėme spaudos ir propogandos viršininku, Radzevičius buvo paskirtas spaudos leidėju mecenatu, agronomas Pupelis — žvalgybos viršininku, J. Pileckis išrinktas štabo reikalų vedėju, kancleriu, aš pats likau provizijos ir sanitarijos viršininku. Apygardą paskirstėme apylinkėmis ir paskyrėme joms vadus. Kazlų Rūdos miškus ligi Kauno pavedėme ltn. Bacevičiui, Palių miškus ligi Alytaus — V. Gavėnui, Marijampolės apskritį iki Šešupės, Vilkaviškio, Šakių apskritis atidavėme J. Pileckiui su teise kooptuoti pagelbininkų, adjutantų. Reikia pažymėti, kad dalyvavau ne visuose posėdžiuose arba buvau ne ligi galo, nes turėjau ir kitų, nemažesnės svarbos reikalų.

Nieko nelaukdamas pareikalavau, kad būtų sudarytas drausmės statutas. Tarp kitų statuto punktų buvo apgalvotas ir visai sąmoningai įdėtas straipsnis, kuris griežtai draudė be Vyriausio Apygardos vado raštu duoto leidimo ką nors nužudyti, o jei dėl labai svarbių priežasčių tai atsitiktų, visu griežtumu reikalauta apie įvyki smulkaus pranešimo raštu. Bet kol aš buvau laisvėje, nebuvo duotas nė vienas leidimas nužudyti ir taip pat negautas joks pranešimas apie nužudymą. Kol mes organizavomės, mūsų valdžioje esančiose apylinkėse nužudymai liovėsi, bent neteko apie tai girdėti. Vadinasi, mūsų susiorganizavimas vieną savo tikslą pasiekė — savivaliavimai užsibaigė.

Taip pradėjo veikti Tauro apygarda. Organizavomės sunkiai todėl, kad nuolat buvo kalbama, jog dar lapai nenukris ir visoje Europoje bus sava tvarka. O mes tos naujos tvarkos laukėme labiau, negu gervė giedros. Mat visose gyvenimo srityse vyraujanti netvarka visiems įgrįso iki gyvo kaulo. Didžiausias viltis dėjome į naują karą tarp sąjungininkų ir Tarybų Sąjungos. Dviems pešantis, trečias naudojasi proga. Mes ir norėjome būti tuo trečiuoju. Šios progos mes labai laukėme ir norėjome ja pasinaudoti. Viską skubėjome paruošti, kad frontui praėjus, galėtume tuojau kurti Naują Lietuvą. Tačiau greitai pastebėjome, kad apjungėme tik dalį Lietuvoje veikiančių jėgų. Tada nusprendėme, kad būtinai rei-

kia suburti visą Lietuvą bendram žygiui.

3. Ateities planai

Kai sutvarkėme apygardą ir pamatėme, kad savavališki žudymai liovėsi ten, kur siekė mūsų valdžia, numatėme naują organizacinę kryptį — suburti visą Lietuvą, kuriai vadovautų viena vadovybė.

Tiesa, išsilaisvinimo mintis jau nebuvo visai nauja. Apie Lietuvos išlaisvinimą buvo daug galvota ir net veikta ta kryptimi dar vokiečių okupacijos metais. Tuo metu ėjo pogrindinis laikraštukas, rodos, „Laisvės Balsas", kurį leido LIK (Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas). Šis komitetas buvo sudaręs sąjungą su Baltgudijos pogrindžiu dėl vieningos federacinės valstybės sudarymo. Ta mintis ir mane labai žavėjo. Buvo manyta į tą federaciją įtraukti latvius, estus, o galbūt ir suomius. Apie tai man papasakojo telšiškiai, kai aš buvau pas juos nuvažiavęs susitarti dėl Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto ir Generalinio Štabo visai Lietuvai sudarymo.

J. Radzevičius, kuris buvo tada Marijampolėje, vokiečių komendantūroje vertėju, atnešdavo į Skardupius tų laikraštukų. Godžiai skaičiau juos. Besvarstydami Lietuvos išlaisvinimo klausimą, nutarėme, kokia turi būti Naujoji Lietuva: laisva, lietuviška, demokratiška, nepriklausoma Respublika.

Ne paslaptis, kad paskutinių metų laisvos Lietuvos gyvenimas nebuvo visai normalus, be priekaištų, be pataisymų. Deja, radikalios reformos nebuvo laiku padarytos. Jas padarė bolševikai prieš mūsų valią ir mūsų gėdai.

Mūsų buvo numatytos radikalios reformos žemės ūkyje, švietime, pramonėje ir kt. srityse. Buvo numatyta nacionalizuoti visas bažnytines žemes, paliekant prie bažnyčios ne daugiau 3—5 ha, kaip Suvalkijoje padaryti keliolika didesnių valstybinių bandomųjų ūkių, o visiems kitiems ūkiams palikti ne mažiau kaip 20—30 ha žemės, skatinti kooperatinius ūkius, parodant jų pranašumą prieš smulkius ūkininkus. Visi kiti žmonės būtų suėję į pramonę, amatus.

Turint prieš akis visos Lietuvos elektrifikaciją, buvo numatyta pertvarkyti visus viensėdžius taip, kad būtų ekonomiška ir estetiška: ūkius kurti taip, kad būtų kuo arčiau susisiekimo kelių ir kuo gražiau, tvarkingiau išrikiuoti pagal smulkiai numatytą susisiekimo sistemą — plentus, geležinkelius, tuomet reikėtų ir mažiau stulpų. Galvota tik apie mūrinę Lietuvą, nes vokiečiai iškirto daug miško, o rusai okupantai visai jį išnaikino.

Buvo numatyta visą Lietuvą pertvarkyti taip, kad kaimo ir miesto gyvenimo būdas suvienodėtų: juk visi žmonės struktūros atžvilgiu yra lygūs, todėl visi turi visišką teisę kiek galima vienodžiau gyventi, dirbti bei užsidirbti. Sunkiąją pramonę norėta suvalstybinti, švietimą padaryti visiems nesunkiai prieinamą, nepriverstinį, ne tokį, koks buvo Nepriklausomybės laikais. Gimnaziją baigęs jaunimas niekur netiko, nes neturėjo jokių specialybių. Tiesa, buvo keletas amatų mokyklų, bet tai tiktai lašas jūroje. Buvo nustatyta, kad kiekvienas pilietis turėtų pakankamą pragyvenimo šaltinį, kad nebūtų nė vieno skurdžiaus ir didžturčių, kad Lietuva visiems lietuviams taptų tikra Motina, kad nebūtų sūnų ir posūnių, kaip pasitaikydavo anksčiau. Dar didesni skirtumai žmonių

gyvenime yra šiandien, vadinamoje Tarybų Lietuvoje, o iš tikrųjų ne Tarybų, o komunistų, rusų diktuojamoje Lietuvoje, kurioje komunistai — sūnūs ir tai dar ne visi, o tik aukščiau sėdintieji, o visi kiti — nelaimingi posūniai. Taip neturi būti.

Sutvarkius apygardą ir numačius ateities planus, Lietuvos gyvenimo ir pragyvenimo gaires, kiekvieną kartą per posėdžius iškildavo vis naujų intriguojančių sumanymų, projektų, kiekvieną kartą vis labiau išryškėdavo mūsų pagrindiniai siekimai, planai, užmojai.

4. Tauro apygardos vadovybės taktika

Vyriausia Tauro apygardos vadovybė buvo labai nusistačiusi prieš neapgalvotus išsišokimus, saugojos neprotingų ekscesų. Vadovybė gerai žinojo ir suprato, kad mes vieni esame bejėgiai ką nors laimėti jėga, ginklu prieš milžinišką Tarybų Sąjungą. Darydami išsišokimus, mes tik greičiau būsime iššifruoti, veltui liesime lietuvių kraują, kurio jau ir taip per daug išlieta karo metu, prieš karą ir po jo. Buvo aišku, kad laikas žaizdas gydyti, o ne jas didinti ar naujas daryti. Juk nužudžius vieną kitą vietinį tarnautoją ar aktyvistą, Tarybų valdžia nuo to nesugrius. Mūsų gi mažai tautai kiekviena prarasta gyvybė — didelis nuostolis. O rusai okupantai to ir norėjo, kad mes vieni kitų kraują lietume, būtume susiskaldę, nevieningi — tada jiems daug lengviau mus suvaldyti, skriausti ir išnaudoti.

Reikia pripažinti, kad iki mūsų susiorganizavimo miškiniai daug padarė. Jei ne toji jų veikla, tai žydberniai būtų visus išdavę rusams, kurie be jokio pasigailėjimo mus būtų ištampę po visus Sibiro plotus ir ten išnaikinę arba nutautinę. Tie miškinių veiksmai pristabdė vietinių išdavikų įkarštį: kai kurie suprato ir liovėsi veikę Lietuvos nenaudai, o kiti pabūgę tylėjo. Be to, pasaulis pamatė, kad miškiniai didvyriškai priešinosi rusui okupantui. Visas pasaulis suprato, kad lietuviai ne laisvu noru įsijungė į Tarybų Sąjungos sudėtį, o dirbtinai buvo inkorporuoti į socialistinį maišą. Ko nepadarė mūsų kariuomenė okupacijai prasidėjus, tą padarė vėliau ir daug sunkesnėmis aplinkybėmis miškiniai. Jie aptramdė savuosius ir paliko rusams okupantams neišdildomą įspūdį. Paskutinės okupacijos padarinių tautos istorija nepamirš per amžius. Ir negalima pamiršti. Labai gaila, kad aklas šių dienų pasaulis! Vokiečius persekioja ir dabar už nusikaltimus žmonijai. Tuo tarpu bolševikai nušlavė nuo žemės paviršiaus apie 60 milijonų gyvybių. Tai įrodė A. Solženycinas savo veikale „Gulago archipelagas". Bet Dievo apvaizda ras būdų bei priemonių rusams bolševikams už tai tinkamai atlyginti. Dievas yra kantrus, bet neužmaršus: su vienais atsiskaito nueidamas, su kitais pareidamas. Būtų gražiausia ir kilniausia, kad Dievo apvaizda apšviestų jų protą, atidarytų širdies duris, kad jie susiprastų ir atsiverstų; juk ir jie yra Kristaus Brangiausiuoju krauju atpirkti išganymui, o ne prapulčiai. Tokia Dievo valia, kad visi būtų išganyti.

Nutarus, kad teroro veiksmai lietuvių prieš lietuvius netinka, nepateisinami ir net žalingi, nutarta rinkti ginklus, registruoti visą kilnojamą ir nekilnojamą inventorių visuotinei moblizacijai, paruošti reikiamus kadrus nuo mažiausio iki didžiausio ir kantriai laukti tinkamo momento,

kad, atėjus laikui, išgirdus trimito garsus, staiga būtų galima kurti Lietuvą. Kad tokia valanda ateis, mes tikėjome be jokių abejonių, be mažiausių svyrvimų.

Šiai mūsų išsilaisvinimo vilčiai užtenkamai medžiagos davė užsienis. Čerčilis, Trumenas, gen. Plechavičius, pulk. Grinius, kun. M. Krupavičius, vysk. Bučys ir kiti kartodavo ir primindavo, kad greitu laiku turi kilti karas. Nuolat girdėdavome pažadus, kad tuojau ateis ir išvaduos mus. Mes laukėme tos valandos labiau, negu panaktiniai aušros — nuo 1 ligi 15, nuo 15 ligi 30.

Aš, tiesa, tų kalbų negirdėjau, nes tuo laiku Skardupiuos dar buvau naujakurys, užsiėmęs statybomis. Tokias žinias atnešdavo miško broliai. Tai būdavo atspausdinama jų leidžiamuose laikraščiuose, kuriuos gaudyte gaudydavome. O laukti buvo ko. Vietos komunistai, gundomi įvairių okupantų pažadų, iš kailio nėrėsi, kad įtiktų savo naujiems šeimininkams. Stambesnius ūkius vėl išardė, išdalino mažažemiams ir bežemiams. Gavusieji žemę džiūgaute džiūgavo ir nežinojo, kaip atsidėkoti „geradariams". Jie visai nenuvokė, kad tai buvo pražūtingas masalas, apgaulė. Jie, vargšai, nesuprato, kad priešas tyčia kiršina lietuvius tarpusavyje, kad vienas kitą skųstų, išdavinėtų ir naikintų.

Šitaip tarp savęs besipešančius lietuvius priešui buvo lengva valdyti ir geresnio gyvenimo dingsties priedanga naikinti susipratusius žmones, ypač inteligentus. Priešui visai nerūpėjo mūsų gerovė. Jam rūpėjo kuo greičiau mus sunaikinti. Galybė tik vienybėje. Kadangi pas mus tos vienybės dar nebuvo, taigi jokios galybės negalėjo būti. Tai priešą labai džiugino.

Nors mūsų Vyriausios vadovybės siekimai buvo labai kilnūs, tačiau gyvenime ne viskas ėjo taip, kaip buvo planuojama. Juk į miškus išėjo vyrai dėl įvairių priežasčių: vieni — bijodami išbuožinimo, kiti — slėpdamiesi nuo kariuomenės, treti — vengdami darbo. Vadinasi, į miškus ne visi ėjo vedami vienos idėjos. Reikėjo visus suburti vienam tikslui. Tačiau periferijoje darbas ėjo ne taip sklandžiai. Buvo sunkumų ir dėl to, kad dar ne visos grupės buvo paklusnios Vyriausiąjai vadovybei. Reikėjo dar gerokai padirbėti, kad jas sujungtume. Tai buvo rimčiausias uždavinys. Kai kurie būriai nenorėjo paklusti. Jie norėjo vadovauti sau ir kitiems. Juk tai buvo organizavimosi pradžia. Kartais ir pasidavusieji padarydavo savavališkų nusikaltimų, dažniausiai girtaujantieji. Jei apygarda būtų suorganizuota anksčiau, jei periferijos visada būtų klausę centro nurodymų, tai nebūtų pralieta tiek kraujo, kiek jo buvo pralieta be jokio reikalo. Buvo kaltinamas centras! Kaip bebūtų, organizavimasis buvo reikalingas ir nepakeičiamas. Kitaip rusas, okupantas būtų visai mus sunaikinęs. Be to, į mus nebūtų atkreiptas dėmesys — būtų manoma, kad mes savanoriškai pasidavėme aneksijai.

1945 m. spalio mėn. antroje pusėje per vieną mūsų posėdį paaiškėjo, kad vienos apylinkės vadas slapyvarde Berželis (apie Palias, Buktos miškus) ėmė girtauti ir terorizuoti gyventojus. Per vieną asmenį buvo duotas įsakymas spalio 24 d. pristatyti jį į apygardos štabą pasiaiškinti. Kadangi iš spalio 21 į 22 naktį aš buvau suimtas, pasiteisinimas neįvyko. Man pačiam teko aiškintis prieš okupantų vadovybę. Buvau apkaltintas tokiais nusikaltimais, apie ku-

riuos niekada ir nesvajojau, kurių niekados nepadariau ir niekados nemaniau padaryti. Man tada buvo svarbu Lietuvos laisvė ir nepriklausomybė bei naujas ir laimingas visų lietuvių gyvenimas naujoje Lietuvoje, o ne žudynės. Žudyti gali bet koks kvailys, idiotas. Statyti gi reikia kūrybinės galios, sumanumo, išminties!

5. Generalinio štabo mintis

Tauro apygarda turėjo apimti visą Suvalkiją ir Dzūkiją. Bet tai toli gražu dar ne visa Lietuva. Viena apygarda negali kalbėti visos Lietuvos vardu. Vienos apygardos vadovybė negali diktuoti visai Lietuvai ir ją juridiškai tvarkyti. Per vieną posėdį mes nusprendėme, kad būtinai reikia sudaryti visai Lietuvai Išlaisvinimo Komitetą, į kurį įeitų visa Kaunija, Žemaitija ir taip pat visas Vilniaus kraštas. Tai būtų politinis veiksnys, kuris galėtų kalbėti visos Lietuvos vardu. Taip pat iškilo reikalas įkurti visai Lietuvai Generalinį štabą, kuriam priklausytų visoje Lietuvoje veikiančios miškinių grupės ir kuris siektų vieno tikslo. Tik toks štabas galėtų teisingai vadovauti visiems Lietuvos Laisvės kovotojams. Steigiamąjį susirinkimą numatėme 1945 m. lapkričio 11 d., tuojau po spalio revoliucijos minėjimo. Iki to laiko įsipareigojome atlikti skirtus uždavinius. Pasirinkome tokį laiką kaip saugesnį, nes prieš šventes saugumiečių budrumas daug didesnis. Man buvo paskirta susisiekti su Žemaitija per Telšius. Mat 1937—38 m. dirbau Žemaičių Kalvarijoje vikaru ir turėjau Telšiuose nemažai pažįstamų. Majoras Taunys turėjo susisiekti su Vilniumi, Radzevičius — su Kaunu, nes turėjo ten gerą pažįstamą kun. L. Povilionį, kuris buvo tuo metu Šaritkų bažnyčios rektoriumi. Tą bažnytėlę aptarnavo tėvai Marijonai. Prie jos buvo Marijonų vienuolynas. Tame vienuolyne ir aš gyvenau studijų metais.

Pirmiausiai susiradau Telšiuose Juozą Jurkų. Anuo metu, kai aš buvau Žemaičių Kalvarijoje, jis dar buvo studentas. Dabar jis mokytojavo Telšiuose. Jis man nurodė mokytoją Jušką, kuris daug žinojo apie Žemaitijos miškinių veiklą. Su juo aš ir susitariau dėl susirinkimo vietos ir laiko. Nusprendėme tą susitikimą suruošti Kaune, Marijonų namo požemiuose, kuris man buvo gerai žinomas. Tai atrodė visai gera ir patogi vieta. Marijonų namo vadovams visai nieko nepasakiau — greičiausiai nebūtų sutikę. Nei Marijonų Vienuolijos Vyresnybė, nei Vilkaviškio vyskupijos kurija, nei Telšių Vyskupijos vadovybė nieko apie mano pogrindinį veikimą nežinojo, nes aš jiems nieko nesakiau. Mano darbui galėjo nepritarti ir drausti, net kliudyti. Į pogrindinį darbą leidausi savo patriotinių jausmų vedamas, grynai kaip lietuvis, Lietuvos mylėtojas, patriotas.

Apie šitą misiją Telšiuose V. Misevičius „Vampyrų maište" prirašė įvairiausių nesąmonių. Štai keletas iš jų.

Ateinančio Juškos aš laukęs seminarijos rūmuose. Išgirdęs žingsnius, nežinodamas, kieno jie, aš išsitraukęs iš kišenės brauninką ir atkišęs laukiau, kas pasirodys. Kur jo logika? Jei aš nežinosiu, kas ateina, tai su brauninku nesišvaistysiu, nes nieko su juo nenuveiksiu. O jei ateina Juška, brauninkas nereikalingas. Autorius rašo galvodamas apie efektą, o ne apie logiką, sąžinę bei atsakomybę. Argi aš, būdamas sveiko proto, galėjau imti į kelionę brauninką? Kam jis man reikalingas?

Gal kad greičiau išsiduočiau ir didesnę atsakomybę užsitraukčiau? Aš ėjau ne kaip ginkluotas banditas, o kaip kunigas, norėdamas visiems gero, niekam nieko pikto nemanydamas padaryti. Iš viso ginklo nevartojau, nenešiojau ir nemaniau nešioti ir vartoti. Tikrai reikia stebėtis autoriaus akių stebuklingumu. Jis matė mane Skardupiuose ir net Leščiuose laikantį Šv. Mišias ir kišenėje turintį brauninką. Tik paskutinis idiotas gali tokias fantazijas sukurti.

Toliau ten rašoma, kad aš su pinigais visai nesiskaitęs, juos beveik maišais žarstęs. Juk tai buvo tuojau po karo. Visur viskas išblaškyta, išdraskyta. Iš kur aš tuos pinigus galėjau gauti? Koks aitvaras galėjo juos man atnešti? Jei aš būčiau švaistęsis markėmis, mane būtų įtaręs kiekvienas. Be to, markė jau neturėjo vertės Lietuvoje. O rusiškų pinigų dar nebuvo. O jei būtų buvę, kas man galėjo jų duoti? Su užsieniu ryšių neturėjau, užsienis visai nežinojo, kur aš gyvenu ir ką aš veikiu.

Rengdamiesi sudaryti Generalinį Štabą, rankų sudėję nesėdėjome, dirbome išsijuosę. Vos tik sudarę Vyriausiąjį Išlaisvinimo Komitetą ir Generalinį Štabą, ketinome tuojau dumti į užsienį, į Paryžių, su memorandumu į Keturių Ministrų posėdžius, kuriuose tada sėdėjo Molotovas. Mes tada tikėjome ir pasitikėjome užsieniu, nes manėme, kad užsienis yra kažkas didingo ,rimto, galingo, šventa ir veiksmingo, o dabar matome, tai yra tik pūvantis grybas, mamonos, aukso veršio garbintojas. Bet tai jiems neišeis į gerą. Jie kada nors neteks tos apgaulingos mamonos. Dieve, pasigailėk jų!

Mes tada norėjome parodyti, trokšte troškome tiesiog paspirginti Molotovui ir Tarybų Sąjungai stačiai po nosimi, kad ir Lietuva nori būti laisva, lietuviška, demokratinė ir nepriklausoma, kad Tarybų Sąjunga mus pavergė ir mums neduoda trokštamos laisvės ir nepriklausomybės.

Memorandumui paruošti susiradome teisininką Lenkaitį, o pristatyti jį į Paryžių turėjo apygardos vadas majoras Taunys. Jis turėjo rasti galimybę patekti į užsienį. Buvo apgalvota keletas variantų: pagrobti lėktuvą ir juo pasiekti Vokietiją, bandyti pereiti sieną ir taip pat per Vokietiją pasiekti Paryžių. Tuomet į Vokietiją per sieną nebuvo taip sunku patekti. Dar buvo paruošta ir trečia išeitis — šturmu prasiskinti kelią ir pereiti sieną. Viena iš šių galimybių turėjo būti panaudota.

6. Aliarmo žinios

1945 m. spalio 21 d. šventėme sekmadienį. Po visų maldų gauta žinia iš Marijampolės, kad čia prasidėjo mūsų organizacijos narių suiminėjimas: suimtas Radzevičius, Kulboka, Šackus ir dar keli kiti. Dėl šių įvykių sukvietėme pasitarimą. Jame dalyvavo pulk. Butkevičius, J. Pileckis, V. Gavėnas, leit. Bacevičius, agronomas Pupelis ir kt. Pirmiausiai įpareigojome Pupelį, kuris buvo žvalgybos viršininkas, ištirti gautų žinių tikrumą ir skubiai pranešti. Prie jo savanoriškai prisidėjo leit. Bacevičus. Tą dieną pasiuntinių nesulaukėme. Galvojome rytojaus dieną ir be žinių išsiskirstyti. Kai ką paviršutiniškai patvarkę, nuėjome poilsio. J. Pileckis, sutvarkęs dokumentus, išėjo į savo bunkeriuką, kuris buvo už daržinės po durpėmis; įėjimas iš daržinės vidaus. V. Gavėnas nukeliavo savo keliais, pulk. Butkevičius gyveno mano namo antrąjame aukšte. Vidurnaktį išgirdau beldimą į langą, prie kurio gulėjau. Pagalvojau,

kad grįžo žvalgai iš Marijampolės. Truputį praskleidžiau užuolaidą ir pamačiau priešais stovintį čekistą. Staiga supratau, kad esame apsupti. Greitai užlėkiau į viršų ir pranešiau pulk. Butkevičiui. Po to nulipau žemyn, apsirengiau ir nuėjau atidaryti durų. Į kambarį įėjo keletas čekistų. Dabar jau aiškiai pamačiau, kad pakliuvome vanagui į nagus.

— Kas šio namo savininkas? (Rašysiu lietuviškai, nes rusų kalbos nemokėjau, be to, nenoriu teršti gražios kalbos rusiškais žodžiais.)

Atsakiau, kad aš.

— Vardas, pavardė, tėvo vardas, gimimo metai, gimimo vieta?

— Ylius Antanas, s. Mato, gim. 1909 m. balandžio 21 d. Kėdainių apskrityje, Ariogalos valščiuje, Paginėvio kaime.

— Mes jus vešime kuriam laikui į Marijampolę, turime kai kurių neaiškumų. Prašome rengtis. Dėl visko galite pasiimti maisto kelioms dienoms.

Kol aš rengiausi, liepė sukviesti visus namo gyventojus į mano kambarį. Atėjo pulk. Butkevičius, Antanas Švelnys, Elzbieta Radzevičiūtė, Ona Lasavičiūtė, Vidgirių mokyklos mokytoja, gyvenusi mano bute, audėja-skalbėja Veronika, kurios pavardės neprisimenu. Visus teko pristatyti čekistų dalinio vadui. Kiek prisimenu, jis turėjo pulkininko laipsnį. Ar tik jis nebuvo Kauno saugumo kalėjimo viršininkas? Butkevičių pristačiau zakristijonu, Švelnį — špitolninku, Radzevičiūtę — šeimininke, Lasevičiūtę — nuomininke, o Veroniką — skalbėja. Keli čekistai padarė labai paviršutinišką kratą-apžiūrą. Protokolo nesurašė. Jų elgesys tuo metu buvo gana švelnus ir mandagus. Trumpai apžvelgę butą, kartu su manimi apžiūrėjo ūkinius pastatus, nieko įtartino nepastebėjo. Kol vyko krata ir trobesių apžiūra, šeimininkė kelionei parengė maisto ir guoliui reikmenų. Kai viskas buvo apžiūrėta ir kai aš buvau pasirengęs keliauti, pulkininkas, neparodęs arešto orderio, pasakė:

— Dabar eisime su mumis.

Kai ėjau iš kambario, mane palydėjo visų namiškių nuoširdūs linkėjimai greitai sugrįžti. Bet aš nujaučiau, kad negreitai sugrįšiu, o gal ir visai negrįšiu. Tačiau namiškiams nieko apie tai neprasitariau, nes nenorėjau jų liūdinti ir skaudinti. Kas dėjosi namuose, kai mane išvežė, nieko nežinojau ir šiandien nežinau. Bet aišku kaip diena, jog paliko namuose sargybą, kuri sulaikydavo kiekvieną, atėjusį į kleboniją. Ar ką sulaikė — nežinau.

7. Sudie, Skardupiai

Vos išėjau pro klebonijos duris, tuojau pastebėjau, kad mane iš abiejų pusių apsupo ginkluoti kareiviai. Iš priekio apie 10 metrų nuo manęs ėjo 3 kareiviai su automatais ir šunimis, taip pat su lengvuoju kulkosvaidžiu, o iš šonų — su paruoštais kovai durtuvais. Supratau, kad jie laiko mane labai didele „šiška", nors aš pats jaučiausi visai mažas paukštelis, pakliuvęs dideliam vanagui į nagus. Prasidėjo naktinė „procesija". Kad nepajustume gresiančio pavojaus, nepabėgtume ar nepasiruoštume gintis, automašinas paliko už trijų kilometrų.

Tą naktį buvo šalna, beveik gruodas. Ėjome keliu pro Praną Gudelevičių, Tomą Juškait , pro buvusį gražų Žiliaus ūkį, kuriame tuo metu šeimininkavo komisaras marijampolietis Popovas. Sode palikti sargybiniai ėmė šaukti:

— Stok, kas eina?

Mano „garbės sargybinis" iš tolo sušuko:

— Savi.

Praėję Žiliaus ir Bliūdžiaus ūkius, pasukome vieškeliu plento link. Paėję kilometrą vieškeliu, radome stovinčias mašinas. Liepė lipti į vidurinę, sėstis ant grindų ir nejudėti. Mašinos pajudėjo, o aš mintyse kartojau:

— Sudie, Skardupiai. Vargiai pasimatysime.

Mašinoms pajudėjus, prisiminiau skaitytą Rachmaninovos trilogiją: „Naujų žmonių fabrikas", „Pieno pardavėja", „Studentai, meilė ir čeka". Ten aprašyti šiurpūs čekistų siautėjimai lįste lindo į galvą. Kai skaičiau tas knygas, nenorėjau tikėti, kad XX amžiaus civilizuotame pasaulyje galėtų būti tokių baisumų, kurių ir velnias neišgalvotų. Tikrai baisus žmogus, pasitraukęs nuo Dievo, visokio gėrio šaltinio.

Sėdžiu ant grindų. Mašinos rieda per duobes, kurių niekas neužtaisė, nes nebuvo kam. Mane sėdintį mėto tranko lyg ant kratytuvo. Teko kietai sukąsti dantis, kad nenukąsčiau liežuvio. Išvažiavome į plentą, kur kratymas ir mėtymas sumažėjo. Bet čia mašinos greičiau pradėjo riedėti ir ėmė smarkiau purtyti. Įvažiavus į miestą, buvo duotas įsakymas gulti kniūpsčiam, nesidairyti ir nekelti galvos. Matyt bijojo, kad aš neiššokčiau ir nepabėgčiau. Po kiek laiko pajutau, kad mašinos sustojo, geležiniai vartai atsidarė. Kai išlipau, pamačiau, kad esu apsuptas kareivių — nė uodas nepralįstų. Kai ėjau pro vartus, vienas kareivis šoko spirti, bet aš atšokau ir jis neįspyrė. Tai bent kultūra, išsiauklėjimas! Juk jis nežino, ar aš kaltas, ar ne.

Vartai užsidarė. Į galvą atėjo mintis — Dantės „Dieviškosios komedijos" žodžiai: „Čia įeidamas, palik viltį už durų". Vadinasi, išeities nėra ir nebus.

8. Mus išdavė

Kas kaltas, kad mes taip greit pakliuvome? Tuo tarpu sunku pasakyti. Iš bendro bylos skaitymo, iš leit. Bacevičiaus elgesio, kada mus ruošė teisti ir mano teismo metu, iš kai kurių jo posakių atrodė, kad mus išdavė Bacevičius. Mano teisme buvo iškilęs klausimas, ar aš žinojau apie buvusį antspaudą. Pulk. Butkevičius, mjr. Taunys, agr. Pupelis tvirtino, kad aš apie jį tikrai nežinojau. Teisėjas teiravosi ir Bacevičiaus nuomonės. Tas pasakė:

— Atrodo, kad žinojo.

Teisėjas subarė jį ir pasakė:

— Čia yra teismas, o ne bobų plepalai. Sakyk aiškiai ir kategoriškai, žinojo ar ne?

— Galėjo žinoti.

Teisėjas Stasiulis dar labiau užsipuolė jį ir net pagrasino karceriu:

— Čia ne piemenų susirinkimas, o Aukščiausiojo teismo sesija. Sakyk, pagaliau, taip ar ne?

— Turėjo žinoti.

Kadangi trys paneigė, o šis tvirtai nepasakė, tai jo liudijimas nuėjo niekais. Bet toks jo elgesys sukėlė mintį, kad jis bus mus išdavęs. Kadangi jokių apčiuopiamų duomenų nebuvo, tai kategoriškai tvirtinti, kad jis mus išdavė, taip pat negalima. Galėjo išduoti pats gyvenimas. Pas mane ateidavo miškiniai, dažnai dienos metu ir ginkluoti. Tai, be abejo, ne vienas pastebėjo. Daugumas gal nekreipė dėmesio, bet kai kam galėjo kilti įtarimas. Kadangi pas mane buvo daug vyrų, tai tas įtarimas galėjo praeiti be pasekmių, t. y. nepranešant saugumui.

Kartą, kiek atsimenu, buvau kalbinęs malūnininką Albiną Žaldarį prisidėti prie organizacijos. Kadangi jis nepareiškė noro, tai smulkiau apie tą organizaciją aš jam tada ir neminėjau. Visi Žaldariai laikėsi kairiųjų pažiūrų, nors jų namuose buvo laikomos pamaldos, kol dar nebuvo tinkamai paruošta bažnyčia. Dar galėjo būti vienas atvejis. Kartą buvo užėję miškiniai pas Gulbiniškių kaimo seniūną. Jis buvo sklypininkas. Miškiniai, kiek žinau, jam nieko blogo nepadarė, bet įspėjo, kad atsisakytų nuo seniūno pareigų arba kad nerodytų uolumo. Jei nepaklausys, tada bus blogai. Išeidami paėmė jo naujus aulinius batus. Kad jis nieko nekaltai neįskųstų, kad dėl to niekas nenukentėtų, aš paklausiau jį, ar jis įtaria ką nors. Jeigu jis ką nors įtaria, tegul pasako, pažadėjau išsiaiškinti ir padėti susigrąžinti batus. Jis pareiškė, kad nieko neįtariąs. Tai buvęs miškinių darbas, bet jis nė vieno nepažino. Šitas mano noras tarpininkauti galėjo sukelti tam tikrą įtarimą. Apie tai jis galėjo prasitarti valsčiuje, iš ten galėjo pasiekti saugumą. Tokie buvo mano samprotavimai. Ar jie turi kiek pagrindo, neteko patirti.

Mano labai nustebino, rodos, 1959 metais vienas bendrabylis. Netikėtai sutikau jį Kaune. Jis manęs paklausė:

— Ar žinai, kas mus išdavė?

— Tikrai nežinau. Manau, kad Bacevičius, — ir aš papasakojau jam apie Bacevičių, ką anksčiau apie jį prisiminiau.

— Netiesa, aš žinau, kas mus išdavė!

— Na, tai kas? — paklausiau. Ir jis mane apstulbino savo teiginiais.

— Mus išdavė kun. L. Povilionis.

— Negalimas dalykas! Tai nesusipratimas!

Tada jis pateikė man įrodymus. Radzevičius, mūsų spaudos šefas, leidėjas buvo nuvykęs į Kauną susisiekti su miškinių vadais. Kun. L. Povilionis buvo jam gerai pažįstamas, mat Lietuvos Nepriklausomybės laikais jis buvo „Šaltinėlio", vaikų laikraščio redaktorius. Radzevičius, rodos, buvo „Šaltinėlio" ekspeditorius. Matyt, nuo tų laikų jie ir buvo pažįstami. Jis, matyt, pasiteiravo kun. L. Pavilionio apie miškinių veiklą bei jų vadovus, kad rastų atstovą į steigiamąjį Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą ir Generalinį štabą. Po to Radzevičius greitai buvo suimtas. Areštavus Radzevičių, buvo suimti ir kiti. Tai skambėjo gana įtikinamai. Bet kad kun. L. Povilionis būtų išdavęs Radzevičių, niekaip nenorėjau patikėti. Tada jis man papasakojo kitą epizodą. Kartą į kamerą, kurioje sėdėjo minėtas Š..., buvo atkeltas buvęs saugumietis, dirbęs kunigų reikalų referentu. Tas buvęs saugumietis paklausęs Š..., ar jis žinąs, kas išdavė Tauro apygardą. Šis atsakė, kad nežinąs. Tada buvęs saugumietis jam papasakojo, kad kartą atėjęs į savo kabinetą ir radęs raštelį. Jame buvo pranešta, kad Radzevičius tokią tai dieną buvo užėjęs pas kun. L. Povilionį, su juo kalbėjęs tokiais tai reikalais. Po tuo pranešimu — aiškus kun. L. Povilionio parašas.

Šitas pasakojimas mane pritrenkė. Niekada negalėjau patikėti, kad taip iš tikrųjų galėtų būti. Ir dabar nenoriu tikėti, kad tai ir buvo. Man kažkaip galvoje netilpo, ir dabar netelpa. Vėlesni du įvykiai gal tai patvirtintų.

Kai išėjau iš Marijampolės ligoninės 1956 m. rudenį, nuvykau į Klaipėdą pas gerą pažįstamą, priete-

lių kun. L. Povilionį. Kadangi jis buvo parapijos klebonas, tai aš tikėjausi gauti iš jo paramą pradžiai gyvenimo. Tą dieną jo parapijoje buvo švenčiami Kristaus Karaliaus atlaidai. Ten radau privažiavusių „Volgų", matyt priklausančių didelių parapijų klebonams. Aš gi buvau apsirengęs gana kukliai. Jis mane taip šaltai priėmė, kad aš gailėjausi važiavęs pas jį. Buvau apnakvindintas zakristijoje. Pajutęs, kad esu jam ne prie širdies, rytojaus dieną išvažiavau. Prieš pat išvažiuojant, jis man pasakė:

— Niekuo negaliu padėti. Visas stipendijas turime perduoti kurijai. Štai rastas laikrodėlis, kurio niekas neatsišaukia. Imk jį pradžiai gyvenimo.

Labai skaudu ir graudu pasidarė. Priėmiau laikrodėlį, nes nenorėjau jo įskaudinti. Kad ankščiau būčiau žinojęs, jokiu būdu nebūčiau važiavęs. O gal tai ir tiesa, ką tas saugumietis pasakojo. Bet vis dar nenoriu tikėti. Jis buvo užimtas savo kaimynais, matyt, negalėjo skirti man dėmesio. Kadangi jis statė bažnyčią, tai pinigai buvo reikalingi svarbesniems reikalams, o ne mano asmeniniams dalykams.

Antrą įvykį papasakojo a. a. Aloyzas Janušaitis. Kartą jis sutikęs kun. L. Povilionį Palangoje. Kun. L. Povilionis jau buvo išėjęs iš kalėjimo. Išsikalbėjus apie pažįstamus, T. A. Janušaitis paklausęs, ar jis pažįstąs kun. A. Ylių. Tas atsakė, kad ne. T. A. Janušaitis tai papasakojo su dideliu nusistebėjimu.

Ilgą laiką aš su kunigu, o vėliau su vyskupu L. Povilioniu neturėjau jokių reikalų. Dabar arkivyskupas L. Povilionis, rodos, manęs nesigėdina. Nuo Klaipėdos atsitikimo aš su juo nepalaikiau jokių santykių. Mus suartino 1974 metai. Tada stovėjau tarp gyvybės ir mirties. Jis dėjo daug pastangų, kad nesusideginčiau. Kol neturėsiu aiškesnių duomenų, netikėsiu, kad ana pasaka būtų tikras pinigas.

Šių dienų perspektyvoje nesigailiu, kad teko 15 metų pakentėti dirbant ne pagal luomą.

Giliai tikiu, kad miškinių iškentėtos kančios ir pralietas kraujas nenuėjo veltui. O dar išvežtųjų ir ištremtųjų nežmoniškos kančios ir maldos atnešė nuostabius šių dienų įvykius. Marija, kankinių Motina, matyt, atsižvelgė į tai ir užtarė mus pas Aukščiausiąjį Viešpatį Dievą. Jeigu mes dabar susiprasime ir malda bei atgaila grįšime prie Dievo ir pradėsime katalikiškai gyventi ir dirbti, tai, reikia manyti, sulauksime naujų, laisvės ir nepriklausomybės laikų!

9. Pirmasis susitikimas su tikrais čekistais

Pasirodo, mane atvežė į Marijampolės kalėjimą. Tuojau prisistatė du generolai. Vienas, atrodo, buvo gen. Macijauskas, vertėjas, o antras, regis, gen. Smirnovas. Pirmas jo pasveikinimas buvo:

— Tu banditų vadas?

— Aš jokios bandos nežinau.

— Kaip tai nežinai? Mes viską žinome. Tu — Vilkas.

— Vilkai stūgauja miškuose, o aš kalbu su jumis. Taigi aš žmogus, o ne vilkas.

— Šitaip tu atsakinėji? — ir jis skėlė man antausį.

Tada aš jam tariau:

— Jei jūs su manim taip elgiatės, aš neatsakinėsiu į jūsų klausimus.

— Jei tu neatsakinėsi, mes tave geležiniais pančiais surakintą vedžio-

sime Marijampolės miesto gatvėmis, kad žmonės pamatytų, kas tu per vienas, koks tu esi kunigas.

Aš tylėjau. Pamatęs, kad grasinimais manęs nepaveikė, sušvelnino toną ir tęsė:

— Jei pasakysi visą tiesą, tuojau grąžinsime tave į Skardupius. O jei neatsakysi, čia ir supūsi.

— Jei jūs viską žinote, tai kam dar mane klausinėjate? Pats aš nieko nežinau.

— Tuojau viską sužinosi,— ir po kelių minučių atvedė pulk. Butkevičių.

— Kada ir ko atvažiavai į Skardupius?

Ir pulk. Butkevičius pasakojo, kad atvažiavo į Skardupius redaguoti lietuvių partizanų laikraščio. Abiems generolams tarp savęs šnabždant, aš perspėjau Butkevičių.

— Tylėk.

— Jie viską apie mane žino.

— Težino, o tu tylėk.

Čekistai šoko mudu barti ir grasinti už šnibždėjimąsi. Daugiau aš neatsakiau jiems nė į vieną klausimą ir buvau išvestas į kamerą. Įstūmė į patalpą, kurioje buvo ne tik vyrų, bet ir išsigandusių moterų. Bet neilgai teko būti bendroje kameroje. Po kokio pusvalandžio mane išvedė ir nuvedė į kažkokią raštinę. Liepė nuogai nusirengti. Atėmė diržą, nes buvo su geležine sagtimi, iš drabužių išpjaustė visas metalines sagas. Matyt, bijojo, kad nepasidaryčiau atominio ginklo. Liepė atsisukus į čekistą išsižioti ir apžiūrėjo, ar aš neturiu burnoje ko nors paslėpęs. Gal automato burnoje ieškojo. Įsakė ištiesti rankas pirmyn, išskleisti pirštus, turbūt „katiušos" ieškojo po pažastimis. Pagaliau prisakė atsitūpti nugara į čekistą ir pasilenkti.

Buvau pamiršęs, kad kišenėje turiu auksinį penkrublį. Jį rado ir atėmė, kad nepapirkčiau sargybos ir pabėgęs nenugriaučiau Tarybų valdžios. Iščiupinėjo visas siūles, išgniaužė visus drabužius. Greičiausiai norėjo surasti miną. Šitaip iškratę, nuvedė į kamerą. Ėjau rankose laikydamas kelnes, kad nenusmuktų ir sargybinis neatimtų.

Iš generolų nagų patekau į kunigų bylų viršininko žydo Razausko nagus. Gaila, kad per mažai mes žinojome apie tų sadistų taktikos vingius, gudrybes. Turiu pasakyti, kad jis elgėsi su manim gana žmoniškai. Pirmas susitikimas jam buvo nesėkmingas. Aš stengiausi pajusti, ką jis žino, ir nieko nepasakyti, ko nežino. Jis labai gudriai pradėjo, norėdamas mane apgauti ir suklaidinti.

— Negaiškime laiko tuščiai, pasakyk viską, ką žinai, ir būsi laisvas, galėsi vėl tuojau sugrįžti namo, nereikės šičia vargti.

— Aš nieko nežinau. Ko jums reikia iš manęs?

— Mes norime sužinoti apie jūsų organizaciją, Tauro apygardos štabą.

— Jokios organizacijos nežinau, apie jokį štabą neturiu žinių.

— Nesigink, mes viską žinome, tik norime paties patvirtinimo.

— Jei viską žinote, kam reikalingas mano patvirtinimas? Darykite, kaip žinote.

— Jei šitaip užsispyręs laikysies, tai gausi važiuoti į Vilnių. Apsigalvok. Gali tuojau namo sugrįžti.

Gražiai dėdė kalbėjo, bet visai kitaip galvojo. Jam buvo reikalingas mano prisipažinimas, kad būčiau apkaltintas, o ne paleistas. Tai buvo gudri meškerė, bet nepakliuvau. Ačiū Dievui. Ir taip mudu susitikome Marijampolėje kelis kartus. Jam jokios naudos iš jų nebuvo. Aš griežtai laikiausi, kad nieko nežinau.

TURINYS

DOKUMENTAI, FAKTAI, KOMENTARAI

Tauro apygardos partizanų štabo dokumentai 3
Pratarmė 3
Protokolai 6
1. Tauro partizanų steigiamojo apygardos štabo posėdžio įvykusio 1945 m. liepos 19 d. Skardupių klebonijoje protokolas Nr 1 6
2. Tauro partizanų apygardos štabo posėdžio įvykusio 1945 m liepos 23—24 d. Skardupių klebonijoje protokolas Nr. 2 7
3. Apygardos štabo organizacinė schema 8
4. 1945 m. lapkričio 28 d. įvykusio A Apygardos vado Kazimieraičio ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovų X ir Y pasitarimo protokolas 8
5. Lietuvos partizanų Tauro apygardos vadų ir A Apygardos vadų posėdžio, įvykusio 1946 m. balandžio 9 d. protokolas Nr. 1 10
6. Lietuvos Laisvės Kovotojų Tauro apygardos rinktinių vadų suvažiavimo, įvykusio 1946 m. Gegužės 3 d. Skaisčiūnų kaime (apygardos štabo būstinėje) protokolas 12
7. Pietų Lietuvos Partizanų štabo įgaliotinio Tauro apygardos vado, Aukštaitijos partizanų štabo įgaliotinių susitikimo, įvykusio 1946 m. gegužės 28 d. protokolas 23
8. 1946 m. gegužės 31 d. įvykusio Pietų Lietuvos Partizanų vado pavaduotojo Mykolo-Jono ir Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovų Andriaus ir Alfonso pasitarimo protokolas 24
9. Tauro apygardos pareigūnų posėdžio, įvykusio 1946 m. liepos 4 d. protokolas .. 25

ATSIMINIMAI, LIUDIJIMAI, SVARSTYMAI

Antanas Ylius. TAURO APYGARDA. Prisiminimų fragmentai 48

Klaipėdos miesto savivaldybės VB
000153731

ASPARAS (vyr. redaktorius),
TĖ.
SL. 176.
spauda. 4 sp. l.
Tsp.
ja, 233000 Kaunas, Donelaičio 70b.
uviniukų 11.

12,50

947.45.0
L2 148

12,50

~~3 rb. 50~~ kp.